

Investeren in jeugd Investeren in de toekomst

Heerenveense jeugdagenda 2006-2010

Nota jeugd- en onderwijsbeleid gemeente Heerenveen

3 oktober 2006

SAMENVATTING

Jeugd- en onderwijsbeleid kenmerkt zich door een breed veld van terreinen en ook veel organisaties en mensen die zich er voor inzetten. Rijk, gemeenten en provincies zijn voor verschillende delen verantwoordelijk. Daarnaast hebben organisaties een eigen verantwoordelijkheid voor de uitvoering. De grootste opdracht van integraal jeugd- en onderwijsbeleid is het brengen van samenhang in de voorzieningen en ontwikkelingen die jeugdigen aangaan. Omdat samenhang in het beleid wezenlijk is, willen we komen tot een integraal jeugd en onderwijsbeleid, neergelegd in één nota. De centrale doelstelling van het gemeentelijk jeugd- en onderwijsbeleid is als volgt :

Het jeugd- en onderwijsbeleid is gericht op een kansrijke ontwikkeling van kinderen en jongeren. Dat willen we bereiken door het zo veel mogelijk voorkomen en beperken van risico's die de ontwikkeling van jeugdigen kunnen verstoren en het vergroten van kansen van jeugdigen op een goede ontwikkeling.

Streefbeeld

De gemeente Heerenveen wil investeren in haar jeugdigen en heeft de ambitie om de ontwikkeling van alle jeugdigen in Heerenveen te verbeteren. We willen dat Heerenveen een gemeente is waar het voor jeugdigen goed wonen, leven en opgroeien is en met voorzieningen die dat optimaal ondersteunen. Hoe we deze ambitie gaan invullen schetsen we in een streefbeeld over 10 tot 15 jaar. Het streefbeeld waar we de komende jaren naar toe willen werken gaat in de eerste plaats uit van een goed beleid voor alle kinderen en extra aandacht voor kinderen die dat nodig hebben.

Voor iedereen

Primaire doelstelling van het gemeentelijk jeugd- en onderwijsbeleid is een optimale ontwikkeling van alle jeugdigen, met de daarbij behorende kwalitatief goede en bereikbare algemene voorzieningen. Niet alle aandacht moet of mag uitgaan naar jeugdigen met problemen. Met verreweg de meeste jeugdigen gaat het goed, en dat willen we graag zo houden en zo mogelijk verbeteren.

Zo vroeg mogelijk

Wij willen zo vroeg mogelijk beginnen met investeren in de ontwikkeling van jonge kinderen: Peuterspeelzalen moeten kunnen doorgroeien naar volwaardige professionele voorzieningen. Wij willen een samenhangend en integraal stelsel van voorzieningen op wijkniveau realiseren, dicht bij jeugd en gezin. Wij willen toewerken naar een centrum ('kloppend hart'), dat voor jong en oud een spil is in de wijk.

Kinderen die iets extra's nodig hebben

Vanuit de basisvoorzieningen, zoals peuterspeelzaal, kinderopvang en scholen is het van groot belang dat er voldoende deskundigheid is om snel en tijdig te kunnen signaleren, er goede contacten zijn met ouders, er korte lijnen zijn naar vormen van hulpverlening en de mogelijkheid aanwezig is om advies te krijgen voor zowel de professionals als de ouders.

En als dat niet genoeg is

Veelal kan door snel, tijdig en adequaat ingrijpen grotere problemen bij kinderen voorkomen worden, maar soms is er meer nodig. Wij willen zorgen voor een sluitende aanpak, zodat kinderen en gezinnen niet tussen wal en schip vallen. Met Jong in Heerenveen, waarin we binnen de kaders van de provinciale invulling in Friesland opereren, willen we de aansluiting realiseren tussen het gemeentelijke jeugdbeleid en de provinciale jeugdzorg.

De komende jaren

Dit streefbeeld is niet zo maar te realiseren, maar bepaalt de richting waarin we ons beleid vorm willen geven en van waaruit we als gemeente onze verantwoordelijkheid willen nemen. Met de actiepunten voor de jaren 2006-2010 is een ambitieus programma opgesteld waarmee we een belangrijke stap willen zetten om de toekomst van de jeugdigen in onze gemeenten te verbeteren. De Heerenveense jeugdagenda voor de komende jaren is opgebouwd uit een vijftal programma's.

1. participatie van jeugdigen
2. preventie in een doorgaande lijn
3. ondersteuning schoolloopbaan
4. samenhang en samenwerking
5. wonen, vrijetijd en veiligheid

1. participatie

We willen de betrokkenheid van jeugdigen bij het gemeentelijk beleid en het democratische proces vergroten en de betrokkenheid en deelname van jongeren in het maatschappelijk leven bevorderen. We willen de activiteiten meer in onderlinge samenhang brengen en aansluiten bij de leefwereld van jeugdigen. Dit wordt ingevuld met een lokale website, een jaarlijks jeugddebat en een jaarkalender met activiteiten.

2. Preventie in een doorgaande lijn

Ouders hebben de kernrol in de opvoeding van hun kinderen. Voor ouders met kinderen in de leeftijd van basisonderwijs en voortgezet onderwijs willen we meer mogelijkheden bieden voor opvoedingsondersteuning. Voor de eerste levensjaren willen we investeren in een sterk algemeen aanbod, en waar nodig een specifiek aanbod (risicogroepen). We willen vaststellen wat lokaal en op wijkniveau (op grond van wijkanalyse) wenselijk is op dit gebied. De ambitie van de gemeente Heerenveen is om nog meer het accent te leggen op preventie en sluitende aanpak. De Voor- en Vroegschoolse Educatie neemt hierin een prominente plaats in.

3. ondersteuning schoolloopbanen

De ambitie van de gemeente Heerenveen is om een kwaliteitsimpuls te geven aan het ondersteunen van de schoolloopbaan van leerlingen zodat zoveel mogelijk jeugdigen een diploma halen dat past bij hun kwaliteiten. Hierbij zijn onderwerpen als het ontwikkelen van taalbeleid, versterking van de sociale competenties van leerlingen, instellen van schakelklassen en de bestrijding van voortijdige schooluitval belangrijke peilers.

4 samenhang en samenwerking

We willen stimuleren dat instellingen duurzaam samenwerken zodat kinderen, jongeren en gezinnen centraal staan. We willen dat er samenwerkingsafspraken zijn met duidelijke verantwoordelijkheden. Ook in relatie met de ontwikkeling naar een 'kloppend hart' in de wijk willen we daarbinnen 'centra wijk en gezin' realiseren, zodat er een optimale samenhang op wijkniveau is voor kinderen en ouders. We willen dat het in de eerste plaats goed blijft gaan met de jeugdigen waar het nu goed mee gaat. Voorlichting en preventie speelt hierbij een belangrijke rol en aan jongeren met problemen moet snel, tijdig en adequaat hulpaanbod geboden worden. We willen daartoe komen tot een sluitend netwerk van voorzieningen dat ervoor zorgt dat geen jongere tussen wal en schip valt.

5 wonen, vrijetijd en veiligheid

We willen realiseren dat Heerenveen een plek is waar jeugdigen in alle leeftijden goed kunnen wonen met een prettige woonomgeving. We willen een uitdagende en stimulerende omgeving voor jeugdigen realiseren, waarbij aandacht is voor fysieke- en sociale elementen. We willen de samenhang tussen schoolse en naschoolse activiteiten bevorderen op het terrein van sport, cultuur en vrijetijd. Voorwaarde voor een goede ontwikkeling is een veilige omgeving. Daarom willen we veiligheid op scholen bevorderen. We willen een veilig klimaat realiseren voor jeugdigen en tijdig signaleren van en aanpakken van problemen ter voorkoming van risicovol gedrag en onveiligheid. We willen meer ambulante jongerenwerk inzetten om contact te houden met jongeren op straat hiervoor.

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Waarom een integrale nota jeugd en onderwijsbeleid

Bijna 30 % van de inwoners van de gemeente Heerenveen¹ is jonger dan 25 jaar. Een goede ontwikkeling van jeugdigen is belangrijk. Jeugdigen zullen in de toekomst onze samenleving vorm gaan geven. Met het toenemend aantal ouderen (vergrijzing) is een goede ontwikkeling van jeugdigen nog meer dan voorheen ook een maatschappelijk en economisch belang.

De gemeente heeft op vele terreinen met jeugdigen te maken. Op sommige terreinen is het beleid specifiek gericht op jeugdigen, zoals bij onderwijs, peuterspeelzalen en kinderopvang. Daarnaast zijn er beleidsterreinen waarbij jeugdigen één van de belanghebbenden zijn, zoals het beleid voor de openbare ruimte, arbeidsmarkt- en werkgelegenheid en het veiligheidsbeleid. Op de verschillende beleidsterreinen is het van toepassing zijnde beleid verwoord in verschillende notities. Te denken is hier met name aan recentelijk of juist binnenkort te verschijnen nota's op het gebied van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning, Veiligheidsbeleid, Sociaal Economische beleid, Woonbeleid, Sportbeleid, Cultuurbeleid, Arbeidsmarktbeleid etc. Voor jeugdigen zijn dit bij uitstek relevante beleidsterreinen.

Jeugd- en onderwijsbeleid kenmerkt zich door een breed veld van terreinen en ook veel organisaties en mensen die zich er voor inzetten. Daarbij zijn verschillende overheden, te weten de rijksoverheid, de provincie en de gemeente, voor verschillende delen verantwoordelijk. Daarnaast hebben organisaties een eigen verantwoordelijkheid voor de uitvoering. Al met al is het jeugd- en onderwijsbeleid een complex beleidsterrein, met veel raakvlakken. De grootste opdracht van integraal jeugd- en onderwijsbeleid is het brengen van samenhang in de voorzieningen en ontwikkelingen die jeugdigen aangaan. Dat is een dynamisch proces, omdat ontwikkelingen elkaar in hoog tempo opvolgen. Het is dan ook goed om geregeld een analyse van de situatie te maken en op grond daarvan samenhangende lijnen uit te zetten.

De maatschappelijke en wettelijke veranderingen maken een actualisering van het beleidskader vanuit een integrale visie op de jeugd wenselijk. De huidige Nota Jeugdbeleid dateert van 1998. Daarna zijn er diverse beleidsnotities en uitvoeringsplannen op deelsterreinen gemaakt. De nota Onderwijsbeleid 'Binnen zonder kloppen' van Heerenveen dateert van 1993. Sindsdien zijn er veel ingrijpende wijzigingen op het terrein van verantwoordelijkheden van de gemeente opgetreden. Om invulling te geven aan het Gemeentelijk Onderwijs Achterstandenbeleid (GOA) is de nota 'Nieuwe kansen, nieuwe mogelijkheden' voor de jaren 2002-2006 opgesteld.

Omdat samenhang in het beleid wezenlijk is, willen we komen tot een integraal jeugd en onderwijsbeleid, neergelegd in één nota. In deze nota zal de nadruk vooral liggen op de samenhang tussen de verschillende beleidsterreinen. Daarom is in het najaar van 2005 een startnotitie geschreven voor het opstellen van een actuele Nota Jeugd- en Onderwijsbeleid. De centrale doelstelling van het gemeentelijk jeugd- en onderwijsbeleid is hierin als volgt geformuleerd:

Het jeugd- en onderwijsbeleid is gericht op een kansrijke ontwikkeling van kinderen en jongeren. Dat willen we bereiken door het zo veel mogelijk voorkomen en beperken van risico's die de ontwikkeling van jeugdigen kunnen verstoren en het vergroten van de kansen van jeugdigen op een goede ontwikkeling.

Dat betekent:

- Een sociale infrastructuur met een goed voorzieningenaanbod op het gebied van onderwijs, welzijn, cultuur, spelen en ontmoeten;
- Een uitdagende en stimulerende fysieke en sociale omgeving die stimuleert om actief te zijn en aan de maatschappij deel te nemen;
- Het voorkomen en tegengaan van (onderwijs)achterstanden door tijdige signalering en aanpak van problemen in de ontwikkeling van kinderen;

¹ Per 1-1-2006 zijn er in totaal 12.356 jeugdigen van 0 tot en met 24 jaar.

- Samenhang en samenwerking tussen de diverse scholen en voorzieningen die ten behoeve van jeugdigen werken.

We willen een samenhangend gemeentelijk jeugd en onderwijsbeleid vormgeven dat aansluit op het strategisch beleid ten aanzien van ruimtelijke ontwikkeling, economische ontwikkeling en maatschappelijk welzijn.

1.2 Rollen en verantwoordelijkheden gemeente en partners

De gemeente heeft in het lokaal jeugd- en onderwijsbeleid een drietal rollen:

- de gemeente als uitvoerder van wettelijke taken
- de gemeente als beleidsverantwoordelijke voor bepaalde terreinen
- de gemeente als regisseur en inspirator.

Uitvoering Wettelijke taken

De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van diverse wettelijke taken. Veelal zijn dit zaken in zogenoeten 'medebewind', dat wil zeggen binnen de wettelijke kaders heeft de gemeente enige beleidsvrijheid. Zo is de gemeente o.a. verantwoordelijk voor:

- de uitvoering van de Wet Collectieve Preventie, op grond waarvan de jeugdgezondheidszorg wordt uitgevoerd.
- de uitvoering van de Wet Kinderopvang;
- de uitvoering van de Leerplichtwet en RMC-wetgeving;
- de Wet Werk en Bijstand voor het bemiddelen van jongeren die niet meer naar school gaan naar werk of (verdere) scholing en voor de eventuele uitkering van deze jongeren.
- Jongeren zonder startkwalificatie ²
- de Welzijnswet (gaat per 1-1-2007 op in de Wet Maatschappelijke Ondersteuning);
- de Wet op de Jeugdzorg (preventieve taken waaronder opvoedingsondersteuning en zorgcoördinatie op lokaal niveau).

Eigen beleidsverantwoordelijkheid

Als lokale overheid en vertegenwoordiger van het maatschappelijk belang heeft de gemeente Heerenveen een eigen verantwoordelijkheid met betrekking tot jeugdbeleid en onderwijs. Op diverse terreinen heeft de gemeente een expliciete beleidsverantwoordelijkheid. De gemeente is verantwoordelijk voor ondermeer onderwijs (huisvesting, leerplicht, RMC³, leerlingenvervoer), sport, welzijnswerk, peuterwerk, de bibliotheek, maatschappelijk werk, veiligheid, speelterreinen en openbare ruimte. Veel van deze verantwoordelijkheden vervult de gemeente nu nog op grond van de Welzijnswet en binnenkort op grond van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning.

Regierol gemeente

Op het terrein van jeugd- en onderwijsbeleid zijn naast de gemeente een groot aantal instellingen, organisaties en particuliere personen actief (beroepsmatig dan wel als vrijwilliger). De gemeente is verantwoordelijk voor integraal lokaal jeugd- en onderwijsbeleid. Binnen de kaders van het landelijke beleid en de wetgeving dient de gemeente te zorgen voor een samenhangend beleid dat stimuleert, dat zoveel mogelijk jeugdigen zo goed mogelijk opgroeien en zich ontwikkelen tot volwaardige volwassenen. Naast de gemeente spelen scholen en maatschappelijke organisaties een belangrijke rol bij de gezamenlijke ontwikkeling van beleid bij de verbetering van de ontwikkelingskansen voor jeugdigen. Ieder vanuit hun eigen verantwoordelijkheid, betrokkenheid en mogelijkheden. De gemeente zorgt ervoor dat er lokaal samenhang in de basisvoorzieningen (scholen, peuterspeelzalen,

² Een startkwalificatie is een diploma op het nivo van het twee leerjaren MBO. Voor leerlingen met een VMBO diploma betekent het dat zij nog vervolgonderwijs nodig hebben op het MBO om aan dit criterium te voldoen. Gemeenten worden geacht, met behulp van instrumenten als RMC, jongerenwerkklok en de sociale dienst, dat zij alles in het werk stellen om alle jongeren in haar gemeente een startkwalificatie te laten halen.

³ RMC staat voor Regionaal meld- en Coördinatiepunt voortijdig schoolverlaters. Vanuit het ministerie van O, C en W werd om voortijdige schoolverlaters (VSV-ers) een betere uitgangspositie in de maatschappij te geven is in het jaar 1994 de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC) ingesteld. In 2001 werd de regeling verder uitgewerkt in de RMC-wetgeving. Het doel van het RMC is het scheppen van voorwaarden voor jongeren tot 23 jaar om de voor hen hoogst haalbare en meest passende onderwijs- en/of arbeidsmarktpositie te bereiken.

kinderopvang, bibliotheek e.d.) gerealiseerd wordt en dat de verschillende functies binnen het jeugd- en onderwijsbeleid beschikbaar zijn en blijven. Belangrijke voorwaarde daarbij is onderling vertrouwen en het respecteren van elkaars rol en positie

Bij de ontwikkeling van gezamenlijk beleid op deze beleidsvelden is de rol van de gemeente soms die van coördinator of aanjager, maar de gemeente stimuleert, faciliteert en schept ook voorwaarden waardoor scholen en instellingen ook hun bijdrage aan het lokaal jeugd- en onderwijsbeleid kunnen leveren en verantwoordelijkheid kunnen nemen. De gemeente zal op het ene beleidsthema de rol van regisseur nemen, terwijl zij op een volgend thema een meer uitvoerende rol heeft. Op sommige thema's blijft een wettelijke verplichting en zeggenschap voor gemeenten bestaan (bijv. leerplicht/RMC, sluitende voorzieningen), op andere thema's zal de gemeente een meer faciliterende of dienstverlenende rol gaan vervullen.

Bij de invulling van een regiefunctie kunnen de volgende aspecten worden onderscheiden:

- *stimuleren*: het initiëren van nieuwe ontwikkelingen en het creëren van voldoende aanbod.
- *situëren*: kennis en overzicht van het veld en de initiatieven die zich daarbinnen afspelen. De gemeente heeft zicht op sterke en zwakke kanten en een visie waar het naar toe moet.
- *steun creëren*: realiseren van steun van de betrokken organisaties is een belangrijke voorwaarde voor resultaat.
- *structureren*: samenwerking en netwerken vormen en onderhouden.
- *sturen*: goed gebruik van beschikbare sturingsmiddelen om het bereiken van goede uitkomsten te vergroten.

1.3 Interactief proces

Om ook bij het opstellen van de nota invulling te geven aan onze regierol, met daarbij het uitgangspunt dat de rol van de verschillende actoren van groot belang is, is bij de voorbereiding van de nota integraal jeugd- en onderwijsbeleid gekozen voor een interactief proces met de vele andere betrokkenen bij dit werkkerrein.

Dit interactieve proces is in oktober 2005 begonnen met een startbijeenkomst. Op deze bijeenkomst waren ruim 70 personen aanwezig, van wijkverpleegkundige tot politieagent en van directeur tot vrijwilliger. Met de aanwezigen is een eerste aanzet gegeven tot het in beeld brengen van de sterke en zwakke kanten van de Heerenveense situatie en mogelijke verbeterpunten. Deze informatie is daarop in een viertal werkgroepen verder uitgewerkt.

Tevens is er aan de hand van een enquête onder jongeren van 12-24 jaar en diverse feitelijke gegevens een analyse van de situatie gemaakt. De resultaten hiervan zijn als bijlage opgenomen.

Werkgroepen

Om het jeugd- en onderwijsbeleid op een samenhangende en overzichtelijke manier in te richten willen we gaan werken met een "jeugdagenda", die uit een aantal programma's is samengesteld. Enkele thema's vanuit 'Operatie Jong'⁴ willen we als speerpunt kiezen voor het Heerenveens jeugd- en onderwijsbeleid. Daarnaast kiezen we voor extra aandacht voor de participatie van jeugdigen. Met deze programma's als uitgangspunt is een viertal werkgroepen geformeerd. De resultaten uit de diverse werkgroepen liggen ten grondslag aan de nu voor u liggende Nota Jeugd- en Onderwijsbeleid. Gaandeweg bleek het wenselijk hier een vijfde programma aan toe te voegen, namelijk Preventieve aanpak. De actiepunten in hoofdstuk vier zijn onderverdeeld in de volgende vijf programma's:

1. participatie
2. preventieve aanpak
3. ondersteuning schoolloopbanen
4. samenhang en samenwerking
5. vrijetijd en veiligheid

In januari 2006 heeft een gezamenlijke bijeenkomst plaatsgevonden van de deelnemers van de diverse werkgroepen. De grote opkomst toont aan dat de betrokken partijen bereid zijn met elkaar tot een gezamenlijk beleid te komen.

⁴ 'Operatie Jong' is een samenwerkingsproject van de ministeries BZK, Justitie, OCW, SZW en VWS. Doel van 'Operatie Jong' is meer samenhang in het jeugdbeleid tot stand te brengen, knelpunten op te sporen en aan te pakken en betere onderlinge samenwerking te creëren.

1.4. Leeswijzer

In hoofdstuk 2 zullen we een streefbeeld schetsen waar we de komende jaren naar toe willen werken. Dit streefbeeld is niet zo maar te realiseren, maar bepaalt de richting waarin we ons beleid vorm willen geven en van waaruit we als gemeente onze verantwoordelijkheid willen nemen.

In hoofdstuk 3 beschrijven we de huidige situatie in Heerenveen, komen landelijke en provinciale beleidsontwikkelingen aan de orde en worden kort de resultaten van de recent onder jongeren in Heerenveen gehouden enquête gepresenteerd.

In hoofdstuk 4 wordt voor de eerste jaren een invulling gegeven om stappen te zetten in de richting van dit streefbeeld. In dit hoofdstuk wordt weergegeven welke voorzieningen/activiteiten op dit moment al bijdragen aan ons streefbeeld en welke verbeteringen of uitbreidingen gerealiseerd moeten worden.

Hoofdstuk 5 biedt een overzicht van actiepunten en financiën.

Hoofdstuk 2 Waar willen we naar toe

2.1 Doelstelling

Voor het jeugd- en onderwijsbeleid stellen we ons ten doel om de ontwikkeling van alle jeugdigen in Heerenveen zo optimaal mogelijk te laten zijn. Jeugd en Onderwijsbeleid richt zich op de driehoek kind-ouder-omgeving. Binnen deze driehoek dient een optimale samenhang vanuit stimulerende condities te bestaan om een goede ontwikkeling van kinderen mogelijk te maken. Centrale uitgangspunten zijn: een integrale aanpak vanuit de lokale overheid, vraaggestuurd werken en een pro-actieve regie.

- Algemene voorzieningen als peuterspeelzalen, kinderopvang en scholen versterken en ondersteunen een optimale ontwikkeling van alle kinderen.
 - o *Voor iedereen.*
- Een preventieve aanpak, die zo vroeg mogelijk begint.
 - o *Preventief*
- Duurzaam beleid met continuïteit en kwaliteit als uitgangspunt.
 - o *Duurzaam.*
- Ontwikkelingsgericht beleid: Niet focussen op problemen, maar stimuleren van de ontwikkeling van kinderen in reguliere voorzieningen.
 - o *Pro-actief.*

Kortom: het realiseren van een sterke basis die alle jeugdigen ten goede komt door kwalitatief goede basisvoorzieningen, een actieve regierol van de gemeente met prioriteit voor preventie in de jonge leeftijdscategorieën en een sluitende aanpak, die uitgaat van duurzame samenwerking.

2.2 Motto: investeren in jeugdigen

De gemeente Heerenveen wil investeren in haar jeugdigen en heeft de ambitie om de ontwikkeling van alle jeugdigen in Heerenveen te verbeteren. We willen dat Heerenveen een gemeente is waar het voor jeugdigen goed wonen, leven en opgroeien is en met voorzieningen die dat optimaal ondersteunen. Hoe we deze ambitie gaan invullen schetsen we in een soort streefbeeld voor de toekomst over 10 tot 15 jaar. In de volgende hoofdstukken zullen we achtereenvolgens aangeven hoe de situatie nu is (hoofdstuk 3) en wat we de komende vier jaar aan stappen zullen zetten op de weg om op langere termijn te komen realisatie van het streefbeeld (hoofdstuk 4).

Voor iedereen

Primaire doelstelling van het gemeentelijk jeugd- en onderwijsbeleid is een optimale ontwikkeling van alle jeugdigen, met de daarbij behorende kwalitatief goede en bereikbare algemene voorzieningen. Hierbij maken we bewust de keuze dat niet alle aandacht moet of mag uitgaan naar jeugdigen met problemen. Met verreweg de meeste jeugdigen gaat het namelijk goed, en dat willen we graag zo houden en zo mogelijk verbeteren.

In Heerenveen beschikken we, mede door de regiofunctie, over een goed aanbod van algemene voorzieningen. Ook voorzieningen in de educatieve, recreatieve en sportieve sector, zoals bibliotheek, muziekschool, cultuur- en sportvoorzieningen zijn van goede kwaliteit en dragen bij aan de ontwikkeling van jeugdigen in Heerenveen.

Duurzaam beleid is daarbij van belang zodat een stevig fundament kan worden gerealiseerd waarop verder gebouwd kan worden. Continuïteit van zowel het basisaanbod voor educatie, zorg en ondersteuning, als van de samenwerking, is een randvoorwaarde hiervoor.

Zo vroeg mogelijk

Wij willen zo vroeg mogelijk beginnen met investeren in de ontwikkeling van jonge kinderen: Peuterspeelzalen moeten kunnen doorgroeien naar volwaardige professionele voorzieningen, die zodanig zijn gefaciliteerd dat zij optimaal kunnen bijdragen aan een goede ontwikkeling van kinderen. Wij willen een samenhangend en integraal stelsel van voorzieningen op wijkniveau realiseren, dicht bij jeugd en gezin, met daarbij de primaire voorzieningen als peuterspeelzaal, kinderopvang en basisschool als belangrijkste vertegenwoordigers.

Wij willen realiseren dat scholen participeren in een 'Brede-school-netwerk' en hierin nauw samenwerken met organisaties op het terrein van welzijn, zorg, opvang, cultuur, sport etc. Waar dat mogelijk is willen we nieuwbouw van scholen zoveel mogelijk integreren met andere accommodatiebehoeften op wijkniveau. Ons streven is erop gericht om de verschillende participanten te laten samenwerken op basis van een gezamenlijk pedagogische beleid en een jaarlijks activiteitenplan. De ontwikkeling van deze inhoudelijke samenwerking vergt ondersteuning c.q. coördinatie evenals goede randvoorwaarden in het beheer.

Wij willen toewerken naar een centrum ('kloppend hart'), dat voor jong en oud een spil is in de wijk. Met name voor de dorpen is de bereikbaarheid van voorzieningen van belang. Niet in alle dorpen kunnen alle voorzieningen feitelijk aanwezig zijn, maar door middel van samenwerking kan in gebieden van samenwerkende dorpen een 'kloppend hart' worden gerealiseerd. Afhankelijk van de behoefte van de wijk kunnen daar dagarrangementen⁵, preventieve voorzieningen, stimulerende activiteiten, recreatieve activiteiten, maar ook een directe lijn naar zorg worden gerealiseerd. Brede scholen worden centra voor jeugd en gezin of nog verder (centra voor jong en oud) met een expliciete doelstelling en uitdrukkelijk gefaciliteerd. Met de ontwikkeling van deze centra kan aan verschillende ambities worden gewerkt, zoals:

- *Een optimale ontwikkeling van het kind*: kinderen optimale ontwikkelingskansen bieden door een doorgaande lijn van 0 tot 18 jaar te realiseren in de opvoeding, ontwikkeling en educatie in het gezin, op school en in de vrije tijd.
- *Integratie*: aandacht besteden aan alle aspecten van de ontwikkeling van (jonge) kinderen
- *Ontmoeting*: een middelpunt creëren in de wijk, dat ontmoeting en sociale cohesie bevordert. Daarmee een alternatief biedend voor de individualisering in de samenleving.
- *Kwaliteit*: een kwalitatief hoogstaand en dekkend voorzieningenniveau realiseren, dat inspeelt op maatschappelijke ontwikkelingen, voorziet in de behoeften van burgers en aansluit bij het gemeentelijk beleid.
- *Samenwerking*: optimaal gebruik maken van de deskundigheid van scholen, instellingen en gemeente door structurele samenwerking, waarmee integraal wordt aangesloten bij wensen en behoeften van burgers, van jong tot oud, in de wijk.
- *Ruimte*: de functionaliteit en effectiviteit van gebouwen realiseren, voor dezelfde prijs door afstemming en multifunctionaliteit.

Kinderen die iets extra's nodig hebben

Vanuit de basisvoorzieningen, zoals peuterspeelzaal, kinderopvang en scholen is het van groot belang dat er voldoende deskundigheid is om snel en tijdig te kunnen signaleren, er goede contacten zijn met ouders, er korte lijnen zijn naar vormen van hulpverlening en de mogelijkheid aanwezig is om advies te krijgen voor zowel de professionals als de ouders.

Onderzoek⁶ heeft uitgewezen dat hoe eerder een investering in de ontwikkeling van jeugdigen plaats vindt hoe effectiever. Zo verdient een investering in de peuterleeftijd zich zes maal terug op latere leeftijd. Recent onderzoek van de Erasmus Universiteit Rotterdam heeft verder uitgewezen dat als taalachterstanden al op 2 jarige leeftijd worden gesignaleerd jaarlijks zo'n 2500 kinderen minder naar het speciaal onderwijs verwezen worden. Naast het feit dat dit voor de kinderen en hun ouders van groot belang is, zal dit ook leiden tot minder kosten binnen het speciaal onderwijs.

In de prioriteitswijken van Heerenveen willen we extra investeren in de voor- en voerschoolse educatie (VVE). Door een vroegtijdige en gerichte aanpak willen we extra aandacht geven aan kinderen in de voerschoolse voorzieningen (peuterspeelzaal en kinderopvang) en de eerste twee groepen van het basisonderwijs. Dit zal uiteindelijk leiden tot betere ontwikkelingskansen en betere schoolprestaties.

⁵ Dagarrangementen staan voor een sluitend aanbod van onderwijs, opvang en activiteiten voor kinderen van meestal 0-12 jaar. Het is vooral gericht op het beter mogelijk maken arbeid en zorgtaken te kunnen combineren.

⁶ Diverse onderzoeken tonen dit aan. Het economisch rendement wordt aangetoond door bijvoorbeeld Heckman, 2000; Rolnick en Grunewald, 2003, en het rendement wordt aangetoond door bijvoorbeeld Friedman, 2004; Leseman en Blok, 2004; Cleveland & Krahinsky, 2003.

En als dat niet genoeg is

Veelal kan door snel, tijdig en adequaat ingrijpen grotere problemen bij kinderen voorkomen worden, maar soms is er meer nodig. Wij willen zorgen voor een sluitende aanpak, zodat kinderen en gezinnen niet tussen wal en schip vallen. Met Jong in Heerenveen, waarin we binnen de kaders van de provinciale invulling in Friesland, willen we de aansluiting realiseren tussen het gemeentelijke jeugdbeleid en de provinciale jeugdzorg.

Wij willen realiseren dat Heerenveen een plek is waar jeugdigen

- Voldoende kansen en mogelijkheden worden geboden om zelf keuzes te maken en initiatieven te kunnen nemen;
- Door tijdige en adequate signalering en aanpak van problemen zich optimaal kunnen blijven ontwikkelen;
- Hulp en advies kunnen vinden als dat nodig is;
- Gestimuleerd worden om te spelen, te leren en zich te ontwikkelen in de eigen omgeving;
- Gezond zijn en blijven;
- Een fysieke en sociaal uitdagende en stimulerende leefomgeving aantreffen, waardoor actief aan de maatschappij kan worden deelgenomen;
- Actief participeren in hun omgeving en bij de inrichting ervan;
- Veilig kunnen wonen, spelen en elkaar kunnen ontmoeten.

Om over 10 tot 15 jaar op het streefbeeld uit te komen, dient de komende jaren een beleid te worden ontwikkeld, waarbij de gemeente substantieel zal investeren in het integraal jeugd- en onderwijsbeleid. Dit houdt in dat het accent komt te liggen op preventie, sluitende aanpak en het realiseren van optimale condities voor een goede ontwikkeling van de jeugd in al haar facetten.

Het kernbegrip hierbij is "doorgaande lijn". Hiermee wordt bedoeld dat er zoveel mogelijk een doorgaande lijn moet zijn in de overdracht van de ontwikkelingssituatie van kinderen tussen consultatiebureau, peuterspeelzaal, kinderopvang, basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs, waarbij speciale aandacht bestaat voor kinderen die extra zorg behoeven. Kennis van de ontwikkelingssituatie van kinderen geeft de mogelijkheid om tijdig, snel en adequaat in te kunnen spelen op problemen.

Dynamisch beleid

De Nota Jeugd- en Onderwijsbeleid moet als een dynamisch beleidsstuk worden opgevat, dat

- Een kader biedt voor het jeugd- en onderwijsbeleid voor de komende vier jaar;
- Inspeelt op actuele ontwikkelingen binnen het jeugd- en onderwijsbeleid die eventueel een aanpassing hiervan noodzakelijk maken;

Om sturing te kunnen geven aan het beleidsproces zal in de toekomst een beleidscyclus vorm moeten krijgen die, jaarlijks wordt herhaald volgens het stramien

Wij realiseren ons dat wij deze ambitie alleen kunnen waarmaken als:

- bij alle betrokken partijen de wil aanwezig is om verder te kijken dan hun eigen organisatie;
- nauw met anderen wordt samengewerkt;
- ideeën van anderen serieus worden genomen en
- bovenal "het kind centraal" wordt gesteld.

Hoofdstuk 3 Stand van zaken

3.1 Situatie

Onderstaande beschrijving is zo veel mogelijk gebaseerd op gegevens die op Heerenveen betrekking hebben. Een deel van de informatie is afkomstig uit de enquête die is gehouden onder jongeren van 12-24 jaar. Verder is geput uit informatie van onderzoeken en registraties die betrekking hebben op de Heerenveense jeugdigen. In sommige gevallen betreft het landelijke informatie. Voor een uitgebreide beschrijving van de meningen van jeugdigen en feiten en cijfers over Heerenveen wordt verwezen naar de Jeugdmonitor die als bijlage is opgenomen.

Leren

In Heerenveen ervaart het merendeel van de jeugd de school als een leuke periode. Uit de enquête⁷ blijkt dat 70% van de schoolgaande jongeren het vaak of altijd leuk op school vindt en 30% vindt het op school soms of nooit leuk.

In totaal is 18% van de kinderen op een basisschool een risicokind volgens de criteria voor onderwijsachterstanden. Dat cijfer is lager dan het landelijk gemiddelde van 26%. In bepaalde wijken zijn de percentages echter hoger. In Heerenveen Midden is dat 48%, in Jubbega 33% en in Oudeschoot 46%. In de Greiden is het percentage met 22% iets hoger dan het gemiddelde voor Heerenveen.

In 2002 is een onderzoek door de Fryske Akademy gedaan met als belangrijkste doel het onderwijsniveau van de leerlingen (taal, rekenen en sociaal emotionele ontwikkeling) op de Heerenveense basisscholen te bepalen. Enkele belangrijke resultaten hieruit waren dat leerlingen in groep 4 voor taal en rekenen gemiddeld hoger scoren dan het landelijk gemiddelde, terwijl leerlingen in groep 7 lager presteren voor rekenen en taal lager dan het landelijk gemiddelde. (hierbij wijken ze niet af van de leerlingen op andere Friese scholen) Verder wordt geconstateerd dat de sociaal emotionele ontwikkeling van deze leerlingen gemiddeld genomen gunstig is.

In juni 2006 worden de resultaten van een vervolgonderzoek bekend over het schooljaar 2004/2005. De eerste indruk tot nu toe is dat de leervorderingen van leerlingen in de groepen 7 van de Heerenveense basisscholen nog steeds achterblijven, waarbij taal minder scoort dan rekenen.

Wonen en leefomgeving

De woningmarkt is voor jongeren in Heerenveen niet optimaal. Starters die een huis willen kopen lopen vooral door de hoge huizenprijzen tegen belemmeringen aan. In de huursector is een wachtlijst voor de goedkopere woningen waar jongeren vaak op aangewezen zijn. Uit de enquête onder jeugdigen blijkt dat van alle 18 –24 jarigen 47% anders wil wonen. Van de jongeren die anders willen wonen zegt 69% dat de reden daarvan is dat het te duur is en 29% geeft aan dat er geen woningen of kamers beschikbaar zijn.

Zowel door deskundigen als door jongeren zelf wordt aangegeven dat er een grote behoefte aan voorzieningen en activiteiten zoals trapveldjes, panna terreinen, en speel en ontmoetingsfaciliteiten. Met name voorzieningen voor wat oudere kinderen worden in de wijken en dorpen gemist. Kinderen die lid zijn van een (sport) vereniging vervelen zich minder vaak en spelen ook vaker buiten. Wat dat betreft kunnen we ons in Heerenveen gelukkig prijzen met goede deelname aan verenigingen. In het oog lopende knelpunten doen zich verder voor rond items als veiligheid. Dit betreft met name de toename van geweld in het dagelijks leven, op straat, op school en bij andere voorzieningen.

Werk en inkomen

In totaal 600 gezinnen met kinderen in Heerenveen hebben een uitkering op grond van de WWB. Hiervan is dat voor 250 gezinnen al meer dan drie jaar het geval. Dit geeft een indicatie van het aantal gezinnen met kinderen die een laag inkomen hebben. Cijfers omtrent andere uitkeringsmogelijkheden ontbreken helaas.

⁷ Gegevens komen uit de enquête onder 12-24 jarigen die ter voorbereiding van de nota jeugd- en onderwijsbeleid is gehouden,

Landelijke cijfers geven aan dat 16% van de jeugdigen van 15-24 jaar risicovolle schulden heeft. De percentages zijn de laatste jaren sterk toegenomen. Ongeveer de helft van de cliënten van de GKB voor schuldhulpverlening is jonger dan 25 jaar.

Welzijn en zorg

Met de meeste kinderen gaat het gelukkig goed. Slechts 5% van de jeugdigen heeft te maken met een opeenstapeling van problemen. Als percentage is dit laag, maar voor Heerenveen gaat het toch om ruim 460 jeugdigen tot 18 jaar. Zo'n 15 % heeft te maken met één ernstig probleem. En dat gaat in Heerenveen om bijna 1400 jeugdigen tot 18 jaar.

Er is een groeiende behoefte aan ondersteuning en hulp bij de opvoeding en ontwikkeling van jeugdigen. Landelijk onderzoek wijst uit dat 15% van de ouders problemen in de opvoeding ervaart. Voor veel ouders en andere betrokkenen is niet goed duidelijk welk aanbod er is en waar zij bij vragen of problemen terecht kunnen.

Ruim 80% van de jongeren tussen 13 en 18 jaar in Friesland maakt gebruik van Internet⁸. Internet is ook een belangrijke bron van informatie voor jeugdigen als zij vragen hebben of met een probleem zitten.⁹ De jongeren die internet gebruiken brengen gemiddeld 2 1/2 uur per dag op het internet door. Met name op scholen voor voortgezet onderwijs wordt men geregeld geconfronteerd met de negatieve gevolgen van het internetgebruik, waarbij via de relatief anonieme wijze van MSN en chatten leerlingen elkaar zelfs bedreigen.

De vraag en het gebruik van voorzieningen als jeugdzorg en speciaal onderwijs, alsmede het aantal meldingen van kindermishandeling, is sterk toegenomen. Voor scholen en andere instanties is het niet makkelijk om hulp te organiseren als zij te maken hebben met bijvoorbeeld kindermishandeling. Mede door de voorschriften en regels hieromtrent is het een lange weg en ondertussen worden het gezin en het kind niet geholpen.

In alle sectoren binnen de jeugdzorg wordt een stijging van het aantal gebruikers gesignaleerd. Cliënten doen bovendien op steeds jongere leeftijd een beroep op de jeugdzorg. Daarnaast lijkt er onder 12- t/m 17-jarigen sprake te zijn van steeds zwaardere problematiek. Ook groeit het percentage meisjes in de jeugdreclassering. Deze ontwikkeling is landelijk.

Landelijk onderzoek¹⁰ geeft aan dat één op de tien kinderen structureel wordt gepest, dat wil zeggen meerdere keren per maand of wekelijks. Gepest worden heeft vaak negatieve gevolgen voor de sociale en emotionele ontwikkeling van kinderen. Ook leidt pesten vaak tot voortijdig schoolverlaten. Dit pleit er voor om hier extra aandacht aan te geven.

In toenemende mate is overgewicht een gezondheidsrisico voor jeugdigen. Er is sprake van een zeer snelle stijging van dit aantal kinderen met overgewicht, niet alleen in Heerenveen maar landelijk, en het is dan ook zeker een belangrijk punt van aandacht.

Vrijtijd, sport en cultuur

De sportdeelname van de jonge jeugd is hoog¹¹. Ongeveer 85% van de kinderen in de basisschoolleeftijd is lid van een sportvereniging. De grootste groep uitvallers ligt tussen de 14 en 17 jaar. Het blijkt dat het vaak moeilijk is om kinderen die niet (meer) sportief actief zijn, (weer) binnen de vereniging te halen. Uit landelijk onderzoek blijkt dat in sportkennismakingsprojecten, waarbij kinderen in contact worden gebracht met verenigingen, vooral de toch al actieve kinderen participeren. De effecten op de groep kinderen die niet voldoende sportief is, zijn beperkt.

De gemeente Heerenveen onderkent het belang van sport en ziet sport en bewegen dan ook als belangrijke pijler van het lokaal sociaal beleid. Lokaal sociaal beleid is het ontwikkelen, in stand houden, waarborgen en versterken van een sociale infrastructuur die gericht is op het bevorderen van leefbaarheid, participatie en zelfredzaamheid. Vertaald naar sport in Heerenveen betekent dit dat

⁸ GGD onderzoek 2005

⁹ Uit de enquête onder 12-24 jarigen blijkt dat 70% van de jeugdigen internet als bron van informatie voor dat doel gebruikt.

¹⁰ Kinderen in Nederland zie boven

¹¹ bron sportbeleidsplan Heerenveen 2006-2010

zowel in de “harde”infrastructuur, de accommodaties, als in de “zachte”infrastructuur, de sportaanbieders en –activiteiten, een modern en samenhangend sportbeleid noodzakelijk is.

Het lijkt een mission impossible: jongeren betrekken bij kunst en cultuur. Jongeren zouden niet geïnteresseerd zijn in oude meesters, klassieke muziek, ballet en andere ‘verheven’ kunsten, ze willen alleen TMF en MTV, graffiti en glossy tienerbladen. Het is een cliché met een kern van waarheid. Toch is kunst en cultuur voor jongeren geen verloren gebied, integendeel. Wanneer jongeren op een wijze die hen zelf aanspreekt worden betrokken bij kunst en cultuur, dan valt er veel terrein te winnen, veel te leren en veel plezier te beleven. Jongeren zijn volop bezig met muziek, kleding, tekenen, fotograferen en dansen. Ze willen naar de bioscoop, popconcerten, muziek- en dansfeesten, festivals, cabaret of stand-up comedy. Het is mede een zaak van de gemeente om koppelingen te maken tussen populaire en gevestigde kunst en tussen cultuurbezoek en actieve cultuurvormen om de kloof te overbruggen.

3.2 Sterke en zwakke kanten; kansen en bedreigingen

We hebben een uitgebreid aanbod van peuterspeelzalen verspreid over de gemeente Heerenveen. Bijna alle kinderen in Heerenveen bezoeken een voorschoolse voorziening (peuterspeelzaal of kinderopvang). De maatschappelijke en wettelijke eisen die gesteld worden aan peuterspeelzalen zijn groter dan hun (financiële) mogelijkheden. Het Consultatie Bureau voor 0-4 jarigen heeft in heel Friesland een hoog bereik onder ouders van jonge kinderen. De cijfers voor Heerenveen zijn zelfs in vergelijking daarmee relatief hoog. Heerenveen heeft verder een brede spreiding van basisscholen, ook in de dorpen. Ook wat het voortgezet onderwijs betreft is er, mede door de regiofunctie van Heerenveen, een uitgebreid aanbod.

Peuterspeelzalen en (basis)scholen willen graag meer ondersteuning kunnen geven aan kinderen die extra aandacht nodig hebben. Veel ouders en basisvoorzieningen vinden dat het aanbod voor zorg en hulp onoverzichtelijk is. Ook hebben veel ouders behoefte aan meer hulp en ondersteuning bij de opvoeding van hun kinderen. Vanuit verschillende wijken komen signalen van gezinnen die soms voor overlast zorgen en waarvan men zich ernstige zorgen maakt over de kinderen. In sommige gevallen zijn er redenen voor ouders om geen hulp te vragen. Kinderen kunnen in deze gevallen daar de dupe van zijn.

Voorzieningen voor opvoedingsondersteuning en het stimuleren van de ontwikkeling van (jonge) kinderen kenmerken zich door een sterk projectmatig karakter. Vooral voor ouders en kinderen is dat geen goede situatie. In het algemeen is er een grotere behoefte aan ondersteuning bij de opvoeding dan nu beschikbaar is. Verder zijn er onvoldoende mogelijkheden voor pedagogische begeleiding voor gezinnen, met name voor kinderen en hun ouders in de schoolgaande leeftijd.

Als ondersteuning van basisvoorzieningen als scholen en peuterspeelzalen is er een netwerkstructuur in Heerenveen. Er zijn in een vijftal gebieden in Heerenveen Buurtnetwerken gericht op kinderen tot circa 12 jaar waar peuterspeelzalen, GGD, Jeugd Gezondheids Zorg 0-4 jarigen, Caleidoscoop en soms de Politie deel aan nemen. In Zorgteams op het voortgezet onderwijs nemen naast de leerlingbegeleider van de school de leerplichtambtenaar, politie, Algemeen Maatschappelijk Werk en GGD deel. Op deze manier kan de school rechtstreeks ondersteund worden bij leerlingen met problemen. De aansluiting tussen 2^e lijnsvoorzieningen als Jeugdzorg en het Sociaal Team laat zowel voor de buurtnetwerken als voor de zorgteams te wensen over.

Een relatief klein percentage kinderen/gezinnen wordt geconfronteerd met een cumulatie van problemen. In het voortraject van jeugdzorg of aanvullende/ondersteunend en in nazorg van jeugdzorg. Percentages zijn klein, maar 5% van de jeugd is al gauw 450 kinderen, dus de aantallen zijn best groot.

Als jongeren met grote problemen tijdelijk extra aandacht nodig hebben kan dat niet altijd worden geboden. Zowel in de plaats Heerenveen als in enkele dorpen zijn er tieners en jongeren die problemen hebben of veroorzaken. De mogelijkheden vanuit zowel ambulante jongerenwerk als hulpverlening om hier vroegtijdig actie te ondernemen zijn onvoldoende. Verder komen er de laatste tijd signalen dat enkele jongeren geen vaste woon- of verblijfplaats hebben. Vaak zijn dit (nog) geen ‘zwerfers’ of daklozen, omdat men bij (verschillende) vrienden of kennissen tijdelijk onderdak heeft gevonden.

De jeugdwerkloosheid is, hoewel inmiddels beland op het lage niveau van 2002, nog altijd wel hoger dan de werkloosheid van alle leeftijdsgroepen. Veel jongeren hebben tijdelijke arbeidscontracten, die in economische mindere tijden niet worden verlengd. Omdat een diploma de kans op werk vergroot moet zo veel mogelijk worden voorkomen dat leerlingen hun school zonder diploma verlaten.

<p>Sterk</p> <ul style="list-style-type: none"> ❑ Groot bereik door algemene voorzieningen (peuterspeelzaal, consultatiebureau, etc.) ❑ grote groepen kinderen waar het relatief goed mee gaat, ❑ zorgteams in voortgezet onderwijs werken goed ❑ Weer Samen Naar School structuur werkt goed ❑ buurtnetwerken dragen bij aan een tijdige signalering en doorverwijzing ; ❑ veelal constructieve houding van organisaties en mensen om samen te werken 	<p>Zwak</p> <ul style="list-style-type: none"> ❑ Te weinig mogelijkheden voor kwalitatief goed peuterwerk, ❑ Voor- en Vroegschoolse activiteiten in slechts enkele wijken/dorpen; ❑ knelpunten in (basis)onderwijs t.a.v. signaleren en aansluiting naar zorg, ❑ onvoldoende betrokkenheid van ouders bij hun kinderen ❑ structurele basis voor samenwerking tussen instellingen ontbreekt, ❑ te weinig activiteiten en fysieke mogelijkheden voor tieners in wijken.
<p>Kansen</p> <ul style="list-style-type: none"> ❑ samenwerking en afstemming tussen de betrokken partijen leidt tot verbetering ontwikkelingskansen van jeugdigen; ❑ bundeling van middelen, expertise en ervaring geeft meerwaarde in verbetering ontwikkelingskansen van jeugdigen; 	<p>Bedreigingen</p> <ul style="list-style-type: none"> ❑ te weinig aandacht voor de grote groep jeugd waar het relatief goed mee gaat ❑ samenwerking valt uiteen bij het vertrek van de mensen die dit dragen

3.3 Beleidsontwikkelingen

Het onderwijs- en jeugdbeleid is voortdurend in ontwikkeling. In de monitor bijlage worden voor een aantal belangrijke terreinen in hoofdlijnen de recente ontwikkelingen aangegeven.

Operatie Jong

Het rijksbeleid is nog altijd sterk verkokerd en wordt gekenmerkt door aparte regelgeving op even zovele terreinen. Veelal is het lokale niveau de plaats waar de samenhang tussen deze verschillende regelingen gerealiseerd mag worden. Dat lukt niet altijd even goed. Verantwoordelijkheden zijn zeer versnipperd geregeld, en ook de verkoking van verschillende beleidsterreinen werkt niet mee. Op rijksniveau is men recentelijk met een omvangrijke operatie gestart om meer samenhang te brengen in het jeugd- en onderwijsbeleid. In een samenwerking tussen vijf verschillende ministeries wordt, onder de noemer “Operatie Jong: sterk en resultaatgericht voor de jeugd”, getracht deze veelheid van regelingen en verantwoordelijkheden ingrijpend te wijzigen.

Doel van Operatie Jong is meer samenhang in het jeugdbeleid tot stand brengen, knelpunten op te sporen en aan te pakken en betere onderlinge samenwerking te creëren. Operatie Jong wordt uitgewerkt in een 12-tal thema's die deels betrekking hebben op gemeentelijke verantwoordelijkheden. Diverse departementen werken hierbij samen.

Enkele thema's zijn:

- Rondom scholen moet een sluitend aanbod komen van zorg, zodat kinderen met problemen tijdig, snel en adequaat geholpen kunnen worden

- Problemen bij kinderen en jongeren moeten tijdig worden gesignaleerd, instanties moeten van elkaar weten wie de signalen opvangt, welke interventies er plaatsvinden en wie daarvoor verantwoordelijk is.
- Het samenwerken met verschillende partners in een keten vraagt om een goede informatie uitwisseling tussen verschillende instellingen en sectoren. Belemmeringen daarin moeten snel worden weggewerkt
- Preventief jeugdbeleid en goede basisvoorzieningen zijn cruciaal bij het voorkomen van achterstanden bij kinderen en jongeren. De uitvoering daarvan ligt op lokaal niveau.
- Effecten van jeugdbeleid moeten beter gemeten worden.

De aanbevelingen die in het rapport 'het kind centraal'¹² van Operatie Jong naar het Ministerie zijn gedaan omvatten bijvoorbeeld het vergroten van de gemeentelijke rol en verantwoordelijkheid op veel terreinen. Verder komt het in de kern neer op meer nadruk op preventie, gemeentelijke regie en een sluitende keten.

Jeugdgezondheidszorg.

In 2005 is het traject dat de 31 gemeenten in Friesland zijn overeen gekomen om te komen tot een Integrale Jeugd Gezondheids Zorg in Friesland verder ontwikkeld. Concrete resultaten in 2005 zijn een gezamenlijk productenboek JGZ 0-19 jaar, samenwerking rond risicoregistratie, gezamenlijke invoering van een elektronisch kinddossier en enkele gezamenlijke preventieprojecten.

Naast de landelijk voorgeschreven taken van de Jeugd Gezondheids Zorg, met ondermeer het consultatiebureau, worden door de JGZ diverse andere zaken voor de zorg en gezondheid van zeerjonge kinderen en hun ouders uitgevoerd. Het zogenoemde maatwerkdeel JGZ, wat een lokale invulling kent, is in 2005 ingevuld met extra huisbezoeken door verpleegkundigen aan risicogezinnen, themabijeenkomsten op peuterspeelzalen, deelname aan buurtnetwerken, en signalering van ontwikkelingsachterstanden door peuterspeelzalen en kinderopvang met behulp van KIPPI¹³. In 2005 is in Heerenveen gestart met 'Schouders onder de Ouders', waarbij gezinnen direct van af de geboorte van een kind intensieve extra ondersteuning krijgen van de JGZ verpleegkundige als er bijvoorbeeld sprake is van verslaving of een geschiedenis met geweld in het gezin.

Voor kinderen in de schoolgaande leeftijd is de GGD de organisatie die de jeugdgezondheidszorg voor de gemeente uitvoert. Naast de preventieve bezoeken aan de schoolarts gaat het hier vooral om preventieve projecten, deelname aan buurtnetwerken en zorgteams en informatieverzameling middels vragenlijsten.

Jeugdzorg

Met de Wet op de jeugdzorg die 1 januari 2005 van kracht werd, is reeds een en ander veranderd en zal er nog meer veranderen. In deze paragraaf beperken we ons tot de toegang tot de geïndiceerde jeugdzorg: het Bureau Jeugdzorg Friesland dat zowel voor orthopedagogische als psychiatrische vragen een hulpaanbod indiceert. In opdracht van de provincie is en wordt ingezet op een verbetering van de aansluiting voor burgers en professionals. Gemeenten en Provincie hebben op elkaar aansluitende verantwoordelijkheden op het gebied van jeugdbeleid en jeugdzorg.

De onderscheiden verantwoordelijkheden, bevoegdheden en taken vinden hun grondslag in verschillende wettelijke kaders en afgeleide notities daarvan, bijvoorbeeld de Wet op de Jeugdzorg en de toekomstige Wet Maatschappelijke Ondersteuning. Gemeentelijk jeugdbeleid is voorliggend aan het provinciale jeugdzorgbeleid. De (geïndiceerde) jeugdzorg is voor hulp en steun bij ernstige opgroei- en opvoedproblematiek. De gemeente is verantwoordelijk voor preventie: het voorkomen van problemen en het bieden van licht ambulante hulp.

Om de afstemming tussen de lokale situatie en het provinciale jeugdzorgbeleid te verbeteren is in 2005 tussen de Friese gemeenten en de Provincie een convenant ondertekend. Uitwerking hieraan wordt gegeven onder de noemer 'Jong in Fryslan', waarbij in een samenhangende structuur in alle gemeenten een eigen invulling kan worden gegeven aan de gemeentelijke taken, terwijl de samenhang met jeugdzorg in vijf regionale punten (waaronder Heerenveen) wordt gerealiseerd. Voor onze gemeente gaat deze aansluiting uitgewerkt worden onder het motto 'Jong in Heerenveen'.

¹² In april 2006 is het eerste deel van het eindadvies van Operatie Jong verschenen. Hierin staan 25 aanbevelingen aan de ministeries. In het najaar van 2006 wordt een tweede deel van het eindadvies verwacht.

¹³ KIPPI staat voor Korte Indicatieve vragenlijst voor Psychologische en Pedagogische Problematiek Indicatie, zie ook programma 3.

Gemeentelijk Onderwijs Achterstandenbeleid

Sinds 1998 zijn gemeenten verantwoordelijk geweest voor het Onderwijsachterstandenbeleid. De verhoudingen binnen het lokaal onderwijsbeleid en jeugdbeleid wijzigen per 1-8-2006 drastisch. Vanaf die datum verminderen de taken van de gemeente op het achterstandenbeleid en schoolbegeleiding, scholen en schoolbesturen krijgen meer beleidsvrijheid en meer financiële sturingsmiddelen. Van gemeenten wordt verwacht dat zij als meest nabije overheid inzetten op de samenhang in voorzieningen en de sociale infrastructuur voor de jeugd. Bij het onderwijsachterstandenbeleid heeft de gemeente de afgelopen periode de rol van regisseur gehad. Effectief beleid vereist een goede samenwerking tussen schoolbesturen, organisaties en gemeente. Wij zijn voorstander van voortzetting van gezamenlijke afspraken die de afgelopen jaren voor een groot aantal beleidsthema's in het kader van het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid zijn gemaakt. Door het bundelen van expertise, deskundigheid en middelen van zowel de gemeenten, schoolbesturen als andere instellingen kan verder gewerkt worden aan het verbeteren van de kansen van de jeugdigen in Heerenveen. In het vervolg op de wijzigingen van de verantwoordelijkheden in het onderwijs word vanuit het rijksbeleid aangegeven dat inhoud moet worden gegeven aan een ' Lokale Educatieve Agenda', waarin samen met schoolbesturen en andere organisaties het educatieve lokale beleid wordt vorm gegeven. In deze Nota Jeugd- en Onderwijsbeleid hebben we de randvoorwaarden voor deze 'Lokale Educatieve Agenda' vorm gegeven.

Basisonderwijs en speciaal onderwijs:

Het rijksbeleid is er op gericht dat zo veel mogelijk kinderen onderwijs kunnen volgen op reguliere basisscholen en dat het aantal leerlingen op het speciaal onderwijs afneemt. Daartoe is het 'Weer Samen Naar School'(WSNS) beleid ingezet. Besturen van basisscholen en speciale scholen voor basisonderwijs werken samen in samenwerkingsverbanden, met als doel de verwijzingen naar het speciaal basisonderwijs zoveel mogelijk te beperken. Leerlingen met gedragsproblemen kunnen op een reguliere basisschool onderwijs blijven volgen met behulp van een zogenaamde 'rugzak'¹⁴. In de praktijk loopt het aantal leerlingen op het speciaal onderwijs al vele jaren op. Recentelijk is daarom door de minister er nog een schepje bovenop¹⁵ gedaan. In 2010 moet ieder kind op de school naar eigen keuze onderwijs kunnen volgen en daar de benodigde begeleiding en ondersteuning krijgen. Dit zal naar verwachting ingrijpende wijzigingen in de organisatie van het speciaal onderwijs tot gevolg hebben.

Schoolbegeleiding

Meer dan de helft van de middelen van schoolbegeleiding (rijks- en gemeentelijk deel) worden in het basisonderwijs ingezet voor leerlingbegeleiding. De overige middelen worden o.a. ingezet voor begeleiding van leerkrachten en psychologische onderzoeken. Tot 1-1-2007 ontvangt de gemeente nog rijksmiddelen voor schoolbegeleiding. Daarna zullen, in het kader van de verschuiving van verantwoordelijkheden, de schoolbesturen deze middelen gaan ontvangen. Vanaf genoemde datum zal de verplichting tot afname van diensten van de scholen bij Cedin geleidelijk worden afgebouwd. De afgelopen jaren heeft de gemeente Heerenveen de beschikbare rijksmiddelen met eenzelfde bedrag aangevuld. Deze gemeentelijke middelen ad € 148.000,- werden, net als de rijksmiddelen, beschikbaar gesteld aan de schoolbegeleidingsdienst Cedin. De gemeente heeft besloten tot een gefaseerde afbouw van de gemeentelijke bijdrage aan Cedin. Voor het schooljaar 2006-2007 is nog het volledige bedrag beschikbaar, voor de schooljaren 2007-2008 en 2008-2009 zal er een afbouw van de gemeentelijke middelen plaatsvinden. Vanaf 1 augustus 2009 is er geen gemeentelijke bijdrage voor schoolbegeleiding meer voorzien. Bij programma 3 in hoofdstuk 4 wordt hier verder op ingegaan.

Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO)

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het preventieve jeugdbeleid. Binnen de kaders van rijks- en , provinciaal beleid en wetgeving dient de gemeente te zorgen voor een samenhangend beleid dat stimuleert dat zoveel mogelijk jeugdigen zo goed mogelijk opgroeien en zich ontwikkelen tot

¹⁴ Leerlingen met een 'rugzak' krijgen aanvullende middelen voor begeleiding op de basisschool, zodat zij daar het onderwijs kunnen blijven volgen.

¹⁵ In de notitie 'vernieuwing zorgstructuren in het funderend onderwijs' stelt de minister dat in 2010 ieder kind op een basisschool naar keuze (van de ouders) alle zorg en begeleiding moet krijgen die nodig is om onderwijs te volgen.

volwaardige volwassenen. Het juridisch kader hiervoor is nu de Welzijnswet. Het kabinet wil de gemeentelijke preventieve taken onderbrengen in de nieuwe Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO), met name binnen het prestatieveld 'Op preventie gerichte ondersteuning van jeugdigen met problemen met opgroeien en van ouders met problemen met opvoeden'. Ook het prestatieveld 'sociale samenhang en leefbaarheid in buurt en wijk' is wat jeugdbeleid betreft van belang. De verdere invulling van de WMO zal de komende jaren dan ook nadrukkelijk aan de orde zijn.

Gezinsbeleid en opvoedingsondersteuning

Gezinnen met opgroeiende kinderen hebben meer dan vroeger problemen met het opvoeden en groot brengen van de kinderen. De complexere maatschappij en de toenemende eisen die aan mensen gesteld worden, de individualisering die maakt dat gezinnen minder terug kunnen vallen op familie en een sociaal netwerk, maken dat de behoefte aan opvoedingsondersteuning steeds groter wordt. Problemen als (jeugd)criminaliteit, schooluitval e.d. lijken de laatste decennia toe te nemen. Daarmee wordt het belang van preventie steeds groter.¹⁶ Door opvoedings- en gezinsondersteuning in een vroeg en preventief stadium, worden ernstiger problemen met een grotere maatschappelijke belasting voorkomen.

Dagarrangementen en bredescholen

Ook in Heerenveen zijn in verschillende wijken multifunctionele accommodaties gerealiseerd of samenwerking tussen scholen en andere instanties onder de noemer bredeschool. Met name in de bredeschool ontwikkeling wordt goede vooruitgang geboekt in het realiseren van samenwerking die kinderen ten goede komt. Verder is de ontwikkeling rond de 'arrangementen' onderwijs-opvang van belang conform de recente maatregelen van de regering. Allerlei ontwikkelingen leiden er toe dat de schooldag wordt verlengd en dat op het kind afgestemd maatwerk moet worden geleverd. In de eerste plaats is er de brede school ontwikkeling die al langer aan de gang is en die de samenwerking tussen scholen en organisaties een enorme vlucht heeft gegeven.

¹⁶ Nota 'gezinsbeleid' van het Ministerie van VWS,

HOOFDSTUK 4

HEERENVEENSE JEUGDAGENDA 2006-2010

Om vanuit de huidige situatie een stap te zetten in de richting van ons in hoofdstuk 2 geformuleerde streefbeeld zullen we in dit hoofdstuk actiepunten voor de jaren 2006-2010 op een rij zetten. Met dit ambitieuze programma voor de komende jaren willen we een belangrijke stap willen zetten om de toekomst van de jeugdigen in onze gemeenten te verbeteren. De Heerenveense jeugdagenda voor de komende jaren is opgebouwd aan de hand van een vijftal programma's.

1. participatie van jeugdigen
2. preventie in een doorgaande lijn
3. ondersteuning schoolloopbaan
4. samenhang en samenwerking
5. wonen, vrijetijd en veiligheid

Algemeen

Om invulling te geven aan onze regierol en om het jeugd- en onderwijsbeleid samen met de andere betrokkenen vorm te geven willen we een Platform Jeugd- en Onderwijsbeleid instellen waar vertegenwoordigers van scholen, maatschappelijke instellingen en de gemeente deel van zullen uitmaken. Het huidige OOGO zal voor specifieke zaken waar de instemming van schoolbesturen is vereist een rol blijven vervullen. Het platform is tevens het podium om de 'Lokale Educatieve Agenda' voor Heerenveen verder uit te werken, uitgaande van de uitgangspunten in deze nota Jeugd- en Onderwijsbeleid.

Vanuit het Platform Jeugd- en Onderwijsbeleid kan afhankelijk van de behoefte in werkgroepen met bepaalde onderwerpen of thema's voor verdere afstemming worden gezorgd, zoals dat nu al gebeurt in de Regiegroep VVE. Uitgangspunt hierbij is een efficiënte structuur en duidelijke taken voor zowel het Platform Jeugd- en Onderwijsbeleid als voor eventuele werkgroepen daaronder.

Er vindt op dit moment onvoldoende monitoring, evaluatie en verantwoording plaats. Hierdoor kan onvoldoende worden "gemeten" of de activiteiten/voorzieningen over meerdere jaren het gewenste effect hebben en derhalve de middelen efficiënt zijn ingezet. Als bijlage van deze nota is een eerste aanzet opgenomen van de Jeugdmonitor, met enerzijds feitelijke gegevens vanuit onderwijs en zorg, en anderzijds informatie van jongeren zelf op grond van de Enquête onder jongeren in Heerenveen. Deze eerste aanzet voor een jeugdmonitor zal verder uitgebouwd moeten worden. Door het regelmatig bijhouden van deze en andere gegevens kan een vinger aan de pols worden gehouden ten aanzien van de ontwikkelingen, zodat goed en tijdig maatregelen kunnen worden genomen.

1. Instellen platform jeugd- en onderwijsbeleid.
2. Uitbouwen van de jeugdmonitor. Naast feitelijke gegevens is deze gebaseerd op een tweejaarlijkse enquête.

Programma 1 Participatie van jeugdigen

Beoogd resultaat:

- in 2010 heeft 50% van de leerlingen hebben voordat ze het voortgezet onderwijs verlaten het gemeentehuis bezocht en hebben informatie over hoe een gemeente werkt verkregen.

Situatie

Voor de ontwikkeling van jeugdigen is het belangrijk dat zij gestimuleerd worden om deel te nemen aan alle aspecten van het maatschappelijk leven. Dat houdt ook in dat jongeren een actieve rol

mogen en kunnen vervullen in hun eigen leefomgeving, in dorpen en buurten. Daarnaast is de betrokkenheid van jeugdigen bij het democratisch proces van belang. In het onderwijs wordt hier de nodige aandacht aan geschonken. Door jeugdigen in samenwerking met scholen te betrekken bij het gemeentelijk proces, kennis te laten maken en deel te laten nemen op verschillende manieren met de gemeentelijke democratie, kunnen we als gemeente hier een bijdrage aan leveren. Jongeren van nu zijn de burgers van de toekomst. Om de afstand tussen politiek en burgers te verkleinen is het goed om bij de jeugd te beginnen. Sinds 2003 wordt er in Heerenveen jaarlijks een jeugddebat georganiseerd. De gemeente staat open voor initiatieven van scholen die aandacht geven aan het gemeentelijk proces, zodat verschillende groepen jeugdigen al in het gemeentehuis zijn geweest en in de raadszaal op een speelse manier kennis hebben gemaakt met het fenomeen gemeenteraad. In het voortraject van deze nota zijn verschillende activiteiten ontplooid om jeugdigen te betrekken. Zo zijn raadsleden de jeugd gaan opzoeken in het uitgaansleven. Er is een enquête gehouden onder jongeren van 12-24 jaar om hun mening te weten te komen en er is een jeugddebat gehouden.

Ambitie

We willen de betrokkenheid van jeugdigen bij het gemeentelijk beleid en het democratische proces vergroten en de betrokkenheid en deelname van jongeren in het maatschappelijk leven bevorderen. Hiervoor zijn er de volgende mogelijkheden

- informatieverstrekking vanuit gemeente / politiek
- open uitwisseling van ideeën en gedachten met jeugd, jongeren, intermediairs en gemeente
- bevorderen van activiteiten waarbij de motivatie en participatie van jeugdigen in het contact tussen gemeente en jongeren, instanties en jongeren en jongeren onderling worden vergroot.

We willen de activiteiten die wij nu op dit terrein ontplooiën meer in onderlinge samenhang brengen en daarmee sterker en actiever maken. Daarbij willen we aansluiten bij de leefwereld van jeugdigen. We willen gestructureerd, in samenwerking met de scholen, groepen jeugdigen uitnodigen in het gemeentehuis en kennis laten maken met de vele aspecten van het gemeentelijk proces. Niet alleen jongeren in het gemeentehuis ontvangen, maar ook de gemeente moet meer naar de jeugd. Daarom zal ook de gemeente actief jongeren opzoeken, op scholen, bij evenementen, etc.. Voor een integrale en samenhangende aanpak willen we daarom jaarlijks een jeugd-activiteiten-kalender opstellen. Om de mening en beoordeling van jeugdigen van Heerenveen te blijven volgen zal elke twee jaar een jeugd- enquête worden gehouden. Samen met de feitelijke gegevens vormen de resultaten van de enquête de Heerenveense Jeugdmonitor.

Verder willen we doorgaan met het jaarlijks organiseren van een jeugddebat. We willen dit meer laten aansluiten bij de activiteiten die op dit terrein door scholen worden ontplooid. Ook in het nieuwe jongerencentrum zal jongerenparticipatie één van de speerpunten zijn.

Moderne media zijn bij uitstek het middel om jeugdigen te bereiken. Daarom wordt een specifieke website voor jeugdigen ontwikkeld in samenhang met andere relevante sites, zoals 'Jong in Fryslan/Heerenveen', en een onderdeel 'van-en-voor-jeugd'. Dat laatste onderdeel zal worden begeleid door het jongerenwerk.

3. Opstellen jaarlijkse jeugd-activiteiten-kalender met alle activiteiten om de afstand jeugd/gemeente te verkleinen
4. Website voor jongeren ontwikkelen waarbij de opzet zodanig is dat optimaal wordt aangesloten bij de gemeentelijke website en de website van Jong in Heerenveen. Onderdeel hiervan is een 'voor en door jongeren' deel.
5. In het Jongerencentrum Phoenix een samenhangend pakket van activiteiten realiseren gericht op participatie van jongeren in de maatschappij.
6. Jeugdigen actief kennis laten maken met gemeente en politiek: stimuleren en ondersteunen van bezoeken van groepen jongeren aan het gemeentehuis,

Programma 2 Preventieve aanpak

Beoogd resultaat:

- door preventief ingrijpen problemen van jongeren op latere leeftijd voorkomen.

Indicator: minder problemen met kinderen en jongeren gesignaleerd in het voortgezet onderwijs.

a. Ondersteuning opvoeding en de rol van ouders

Situatie

Ouders zijn primair verantwoordelijk voor de opvoeding en ontwikkeling van jeugdigen. Al met al reden, in het belang van het kind, om veel aandacht aan ouders te besteden en ouders al heel vroeg te betrekken. Geven van voorlichting, betrekken bij de dagelijkse gang van zaken en bij belangrijke beslissingen.

Veel ouders en basisvoorzieningen vinden dat het aanbod voor zorg en hulp onoverzichtelijk is. Ook hebben veel ouders behoefte aan meer hulp en ondersteuning bij de opvoeding van hun kinderen. Vanuit verschillende wijken komen signalen van gezinnen waarvan men zich ernstige zorgen maakt over de kinderen. In sommige gevallen zijn er redenen voor ouders om geen hulp te vragen. Kinderen kunnen in deze gevallen daar de dupe van zijn.

Rond opvoedingsondersteuning en het stimuleren van de ontwikkeling van (jonge) kinderen zijn de afgelopen jaren regelmatig activiteiten en projecten uitgevoerd. Door het ontbreken van voldoende financiële middelen en door impulsen van de Rijksoverheid die (achteraf) een tijdelijk karakter bleken te dragen is er geen continuïteit in de activiteiten. Effectieve projecten, zoals Opstap, zijn gestopt omdat de (rijks)financiering ophield. Vooral voor ouders en kinderen is dat geen goede situatie. In het algemeen is er een grotere behoefte aan ondersteuning bij de opvoeding dan nu beschikbaar is. Verder zijn er onvoldoende mogelijkheden voor pedagogische begeleiding voor gezinnen als er meer aan de hand is, met name voor kinderen en hun ouders in de schoolgaande leeftijd.

Ambitie

We willen ouders nadrukkelijk een rol geven in projecten die op scholen plaats vinden en die gericht zijn op risicovol gedrag en het bevorderen van een goede ontwikkeling. Ouders hebben de kernrol in de opvoeding van hun kinderen. Ouders zijn van groot belang bij het bevorderen van positief gedrag, maar ook in het signaleren van veranderingen, en in het inschakelen van advies en hulp als dat nodig is. De laagdrempeligheid van hulp en advies is wezenlijk om vroeg in te kunnen grijpen dicht bij huis.

Voor ouders met kinderen in de leeftijd van basisonderwijs en voortgezet onderwijs willen we meer mogelijkheden bieden voor opvoedingsondersteuning. Mogelijke activiteiten zijn oudergespreksgroepen, opvoedcursussen en andere vormen waarbij ouders primair hun eigen rol en verantwoordelijkheid invullen, maar daarbij ondersteuning krijgen. Indien nodig kan dan tijdig worden verwezen naar relevante instanties.

Voor kinderen en ouders die dat nodig hebben dient er de mogelijkheid te zijn om aan spel- en ontwikkelingsstimulerende activiteiten mee te doen. Daartoe moeten activiteiten voor opvoedingsondersteuning en ontwikkelingsstimulering worden uitgebreid. De voorkeur gaat uit naar Home start of Opstap/Opstapje, omdat deze programma's (deels) effectief gebleken zijn.¹⁷ (Zie ook programma 4)

7. Invoeren van programma's ter ondersteuning van gezinnen met opvoedingsproblemen. Uitbreiden mogelijkheden voor pedagogische hulp en cursussen voor ouders.
8. Meer voorlichting en informatie over opvoeden en de ontwikkeling van kinderen. De deskundigheid van scholen, kinderopvang en peuterspeelzalen vergroten rond oudercontacten.

b Voorschoolse voorzieningen

¹⁷ Op grond van onderzoek is door het NIZW een lijst opgesteld met programma's voor opvoedingsondersteuning en ontwikkelingsstimulering waarvan de effectiviteit is vastgesteld. .

Situatie

De peuterspeelzaal is een laagdrempelige en belangrijke basisvoorziening voor jonge kinderen. Het bereik van de peuterspeelzalen is in Heerenveen relatief hoog. Bijna alle peuters maken gebruik van een voorschoolse voorziening (peuterspeelzaal of kinderdagverblijf). De kwaliteit van het aanbod en de kwaliteit van de locatie zijn van groot belang. Gestreefd moet worden naar zoveel mogelijk aansluiting bij het basisonderwijs. Ook de maatschappelijke eisen voor het peuterwerk zijn toegenomen. Het belang van de voorschoolse voorziening voor de ontwikkelingskansen van kinderen is groot voor de verdere (school) prestaties van kinderen. Het beleid is gericht op het vergroten van deelname van vooral risicogroepen. Dat staat op gespannen voet met de financiering van het peuterwerk, waarbij het merendeel van de kosten door ouderbijdragen moeten worden gedekt. Landelijk onderzoek¹⁸ toont aan dat de kosten het belangrijkste obstakel zijn voor ouders om geen gebruik te maken van de peuterspeelzaal.

De afgelopen jaren is in Heerenveen meermalen bezuinigd op peuterspeelzalen. Tegelijkertijd zijn de (wettelijke) eisen aan het peuterspeelzaalwerk steeds toegenomen: ARBO, huisvesting e.a.. Extra knelpunten doen zich voor bij nieuwe gebouwen (MFA's), waar huisvestingskosten marktconforme prijzen hebben. De peuterspeelzalen komen niet uit met de subsidie. Recent onderzoek van Partoer in Friesland, wat is neergelegd in de Nulmeting Peuterspeelzaalwerk, bevestigt dit. De landelijke norm voor de gemeentelijke subsidie is € 7.800,- per groep (ambitieniveau 1 volgens de VNG¹⁹). In onze gemeente is de subsidie gemiddeld € 5.000,- per groep. Voor een reële uitvoering van het peuterwerk als basisvoorziening, met een gekwalificeerde leidster op CAO niveau en een groep van 15 kinderen (ambitieniveau 1), is extra geld nodig. Willen peuterspeelzalen een goede bijdrage kunnen leveren aan het signaleren van ontwikkelingsproblemen en het tegengaan van taal- en ontwikkelingsachterstanden (ambitieniveau 2) is nog meer geld nodig.

Ook voor kinderen in kinderdagopvang is extra aandacht voor signalering van ontwikkelingsachterstanden gewenst. Er worden daarom initiatieven ontplooid voor een samenwerking van reguliere kinderopvang en welzijnswerk in het kader van de bredeschool ontwikkeling in Oudeschoot en Jubbega.

Ambitie

We willen een optimale ontwikkeling van jeugdigen stimuleren en risico's zo veel mogelijk voorkomen door goede algemene (voorschoolse) voorzieningen. We willen de subsidie voor het peuterwerk meer in de lijn brengen met de landelijke norm voor een reële uitvoering van peuterwerk op ambitieniveau 1. Ook in de toekomst mag met name voor gezinnen met lage inkomens de ouderbijdrage geen belemmering zijn om een peuterspeelzaal te bezoeken. In risicowijken kiezen we voor ambitieniveau 2 en willen we VVE-programma's (zie hierna bij paragraaf c) realiseren. Het belang van preventie is groot, met name voor de jongste leeftijdscategorie. Om te zorgen dat de samenhang optimaal is en er geen witte vlekken zijn is een doorgaande lijn van preventie van groot belang, in kaart brengen wat we doen en waar niets of te weinig gebeurt.

In de eerste levensjaren willen we investeren in met name een sterk algemeen aanbod, en waar nodig een specifiek aanbod (risicogroepen). We willen vaststellen wat lokaal en op wijkniveau (op grond van wijkanalyse) wenselijk is op dit gebied. De wijkgerichte invulling ligt ten grondslag aan het activiteitenaanbod in bijvoorbeeld de bredeschool. Voor kindercentra met een relatief groot aantal kinderen met taal- of ontwikkelingsachterstanden willen we 'Kinderopvang Plus'²⁰ of een hierop gebaseerd programma invoeren. Dit willen we zo mogelijk aansluiten bij VVE programma's.

¹⁸ Onderzoek naar behoefte en gebruik van algemene voorzieningen voor jeugdigen en gezinnen in het kader van Operatie Jong door TNS NIPO geeft aan dat het belangrijkste obstakel bij niet gebruik van de peuterspeelzaal de kosten zijn.

¹⁹ De VNG heeft richtlijnen opgesteld voor de kwaliteit van peuterspeelzalen (ambitieniveaus) en daarbij behorende kostenniveaus. Ambitieniveau 1 is een basisniveau van peuterwerk, bij ambitieniveau 2 heeft de peuterspeelzaal ook een functie in het signaleren van en tegengaan van (taal- en ontwikkelings)achterstanden. (Handreiking Peuterspeelzaalbeleid VNG)

²⁰ Kinderopvang Plus is in het kader van het Grote Steden Beleid ontwikkeld voor wijken met relatief veel kinderen met taal- en ontwikkelingsachterstanden. Net als VVE programma's wordt gericht gewerkt aan het tegengaan van deze achterstanden.

9. De gemeentelijke subsidie voor peuterspeelzalen verhogen zodat ambitieniveau 1 voor alle peuterspeelzalen in de gemeente op een verantwoorde manier kan worden gerealiseerd. In prioriteitswijken inzetten op VVE in de peuterspeelzalen en daarmee ambitieniveau 2 realiseren.
10. Ontwikkelen van een plan op wijkniveau van het gewenste aanbod van voorzieningen en activiteiten voor jeugd. Prioriteit wordt gegeven aan Oudeschoot en Jubbega, omdat hier plannen voor een brede school in ontwikkeling zijn.

c Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE)

Situatie

De periode van 0 tot 6 jaar is voor de ontwikkeling van kinderen van cruciaal belang. Een goede start is essentieel om zich optimaal te kunnen ontplooiën, vervolgens een succesvolle schoolloopbaan te hebben en volwaardig aan de maatschappij deel te kunnen nemen. Een grote groep kinderen begint echter met een achterstand aan het basisonderwijs. Die achterstand wordt in het algemeen niet volledig ingelopen. Het beleid om dreigende achterstanden van kinderen op jonge leeftijd te signaleren en aan te pakken, heeft dan ook grote prioriteit.

Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) wordt gevormd door intensieve programma's voor kinderen van 2-6 jaar zodat taal- en ontwikkelingsachterstanden in groep 3 van het basisonderwijs zo veel mogelijk voorkomen worden. Er wordt op 6 peuterspeelzalen en 9 basisscholen gewerkt met specifieke VVE-programma's. Met ingang van augustus 2006 veranderen de verhoudingen binnen het Onderwijsachterstandenbeleid. De gemeente is dan verantwoordelijk voor de voorschoolse periode van VVE. Scholen zijn verantwoordelijk voor VVE in de groepen 1 en 2 van het basisonderwijs. Er wordt binnen de kinderopvang nog niet gewerkt met VVE-programma's, terwijl hier wel doelgroepkinderen aanwezig zijn. Zowel in de basisscholen als in de peuterspeelzalen is extra ondersteuning in de klas of groep gewenst. Een van de sterke punten van het VVE programma Piramide is de tutor, die kinderen die extra aandacht nodig hebben deze ook gericht kan geven. Dit heeft goede resultaten. Het uitbreiden van mogelijkheden voor tutoring speelt in de peuterspeelzalen, de onderbouw maar ook in de bovenbouw van het basisonderwijs. Het onderwijs heeft enige middelen die in te zetten zijn voor klassenassistenten. Mogelijkheden voor combinatiefuncties met bijvoorbeeld tussenschoolse en buitenschoolse opvang, zullen moeten worden gezocht.

Ambitie

De ambitie van de gemeente Heerenveen is om nog meer het accent te leggen op preventie en sluitende aanpak. De Voor- en Vroegschoolse Educatie neemt hierin een prominente plaats in. Dit veronderstelt een doorgaande lijn van vroegsignalering (consultatiebureaus), voorschoolse voorzieningen (peuterspeelzaal en kinderopvang) en basisschool. Uit het overleg met het "veld" is gebleken dat er breed draagvlak is om zo vroeg mogelijk in de ontwikkeling van het kind te investeren.

Om te voorkomen dat kinderen op een peuterspeelzaal VVE-programma's volgen, zonder dat dit een vervolg krijgt in de basisschool willen we streven naar keuze voor één VVE-programma in één samenhangende wijk/gebied. In de uitwerking van de plannen voor VVE willen we bezien hoe kinderopvang kan worden meegenomen.

In steeds meer wijken en dorpen zijn VVE programma's of VVE activiteiten ontwikkeld en in gang gezet. Om meer samenhang te brengen hierin, van elkaars ervaringen te leren en de voortgang te bewaken is regie en begeleiding een belangrijk punt. Extra aandacht is nog nodig voor de voortgang, samenwerking en begeleiding van leerkrachten en leidsters, overdracht van kind-gegevens, invoering aanvullende programma's etc.. Ook de samenhang met de bredeschool ontwikkeling is hierbij een aandachtspunt. Binnenkort zal er een beleidsnotitie verschijnen over de Bredeschoolontwikkeling en de relatie met 'het kloppend hart' in de wijk. Hierin zullen de verschillende ontwikkelingen op elkaar worden aangesloten.

11. Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) verder ontwikkelen als belangrijke peiler voor preventie en aanpak van (onderwijs)achterstanden bij jonge kinderen. Voortzetting van VVE-programma's in Jubbega, Heerenveen-Midden, Oudeschoot en de Greiden. Onderdelen van VVE-programma's in andere peuterspeelzalen, basisscholen en kinderopvang.
12. Samen met schoolbesturen zorg dragen voor begeleiding van het voorschoolse en schoolse samenwerkingstraject rond VVE ingebed in de samenwerking op wijkniveau/bredescholen.
13. Samen met de schoolbesturen en door bundeling van middelen komen tot uitbreiding van de mogelijkheden voor groepsassistenten/tutores op peuterspeelzalen en basisscholen in prioriteitswijken zo mogelijk in de vorm van combinatiefuncties.

programma 3: Ondersteuning Schoolloopbaan

Gewenst resultaat

- aantal kinderen met een (taal) achterstand in het onderwijs neemt af in vergelijking tot landelijke en provinciale aantallen.

Indicator: resultaat onderzoek Fryske Akademy naar leerprestaties in het basisonderwijs is verbeterd.

- aantal voortijdig schoolverlaters neemt af in vergelijking tot landelijke en provinciale aantallen.

a (Taal) achterstanden in het onderwijs

Situatie

Onderwijs en educatie is er op gericht dat zoveel mogelijk jeugdigen een diploma halen dat past bij hun kwaliteiten. Met name de laatste woorden zijn van cruciaal belang, omdat hierin is vastgelegd dat het welzijn van het kind bepalend is en dat het kind zich optimaal kan ontwikkelen. Gemeente, scholen en instellingen dienen met elkaar afspraken te maken over specifieke maatregelen, die de voorwaarden creëren waaronder het bovenstaande mogelijk wordt. Hierin passen ook de maatregelen in de preventie van de doorgaande lijn.

De afgelopen jaren is in het kader van Gemeentelijk Onderwijs Achterstandbeleid (GOA) in de risicowijken samengewerkt door scholen en instellingen. Het bestrijden en aanpakken van taalachterstanden is daarbij één van de speerpunten voor de leeftijdsgroep tot 12 jaar maar ook in het voortgezet onderwijs. De afgelopen vier jaar heeft verder een tweetal basisscholen in onze gemeente extra middelen van het rijk²¹ ontvangen voor de aanpak van onderwijsachterstanden in het kader van het Onderwijs Kansen Plan (OKP). Er is geïntervenieerd op school-, team-, leerkracht- en leerlingniveau, hetgeen op de scholen heeft geleid tot een kwaliteitsimpuls en betere leeropbrengsten. In de provinciale nota 'Boppeslach' wordt een mogelijkheid gegeven voor een voortzetting van dit OKP project. Onduidelijk is op welke manier en voor welke scholen dat zal gaan gelden.

In het toekomstig onderwijsachterstandenbeleid zullen schakelklassen ingevoerd worden. Deze klassen zijn bedoeld voor allochtone en autochtone leerlingen met achterstanden in de taalontwikkeling. De schakelklas kan binnen een basisschool plaatsvinden (in principe in elke groep) of tussen het eind van de basisschool en de school voor voortgezet onderwijs. In de schakelklas wordt de taalachterstand zover weggewerkt dat deze leerlingen weer goed kunnen meedoen in het regulier onderwijs. In de komende periode zal door het rijk worden bezien op welke wijze gemeenten en scholen ondersteund kunnen worden bij het definiëren van taalachterstand en het opzetten van

²¹ In een aantal regio's in Nederland, waaronder Friesland, is onder de noemer Onderwijs Kansen Plan (OKP) door het Rijk voor vier jaar extra geld gegeven aan scholen met veel achterstandskinderen die geen goed inspectierapport hadden om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren. De provincie heeft met de betrokken gemeenten en scholen hier een plan voor opgesteld en de uitvoering begeleidt. Twee scholen in Heerenveen hebben hier van kunnen profiteren., te weten de Letterbeam en de Feart.

schakelklassen. De gemeente bepaalt in samenspraak met de scholen hoe de schakelklassen ingevuld worden. De komende periode zal hier verder invulling aan gegeven worden. De schakelklassen worden als beleidsinstrument vanaf het schooljaar 2006-2007 ingevoerd, de gemeente ontvangt hiervoor van het rijk een bijdrage.

Bij scholen en instellingen is er behoefte aan een doorlopende taallijn van peuterspeelzaal tot voortgezet onderwijs. Dit zou kunnen in de vorm van het project "taalfoto", welke een beeld geeft van de ontwikkeling van het taalniveau van de betrokken leerling. Een andere mogelijkheid voor het invullen van een doorgaande taallijn is het opstellen van een taalbeleidsplan.²² Alle scholen in het voortgezet onderwijs hebben vanuit het Gemeentelijke Onderwijs Achterstandsbeleid een opzet ontwikkeld voor een taalbeleid. Binnen het ontwikkelen van een doorgaande taallijn past ook het leesprogramma De Rode Draad van de bibliotheek, dat is ontwikkeld voor de groepen 4 tot en met 8 van de basisschool.

De resultaten van het door de Fryske Akademy uitgevoerde onderzoek naar de schoolprestaties van leerlingen in groep 4 en groep 7 (zie ook hoofdstuk 3) geven aan dat extra aandacht voor het onderwijs in de bovenbouw gewenst is.

Ten aanzien van schoolbegeleiding vindt de komende jaren een ingrijpende wijziging plaats. De rijksmiddelen zullen vanaf 1 augustus 2006 rechtstreeks aan scholen worden toegekend. Via een overgangsregeling kunnen deze besteed worden aan een schoolbegeleidingsdienst naar keuze. De middelen die de gemeente voor schoolbegeleiding aanvullend beschikbaar stelde zullen de komende jaren worden afgebouwd, zodat per augustus 2009 er geen gemeentelijke bijdrage meer resteert²³. Dit zal tot een beperking van de mogelijkheden voor individuele begeleiding van leerlingen (zogenaamde psychologenuren) en de inzet van schoolbegeleiding bij de scholen leiden. Toch is er behoefte aan gerichte stimulering en ondersteuning van het onderwijs, om de prestaties van leerlingen in het (basis) onderwijs te verbeteren.

Heerenveen heeft twee scholen voor speciaal (basis)onderwijs in haar gemeente. Voor overige vormen van speciaal onderwijs zijn leerlingen uit Heerenveen aangewezen op scholen in andere plaatsen. Het aantal leerlingen dat een vergoeding voor leerlingenvervoer krijgt (circa 100 kinderen in de basisschoolleeftijd) geeft een indicatie van het aantal leerlingen op een school voor speciaal onderwijs buiten de gemeente Heerenveen.

Ambitie

De ambitie van de gemeente Heerenveen is om een kwaliteitsimpuls te geven aan het ondersteunen van de schoolloopbaan van leerlingen zodat zoveel mogelijk jeugdigen een diploma halen dat past bij hun kwaliteiten. Hierbij zijn onderwerpen als het gezamenlijk ontwikkelen van taalbeleid, versterking van de sociale competenties van leerlingen, instellen van schakelklassen en de bestrijding van voortijdige schooluitval belangrijke peilers.

We willen nagaan of we de werkwijze van het OKP project, die tot de goede resultaten heeft geleid, behouden kan worden binnen ons toekomstig achterstandenbeleid. We willen toewerken naar een doorgaande taallijn van peuterspeelzaal tot voortgezet onderwijs. Zowel in het basisonderwijs als in het voortgezet onderwijs willen we initiatieven voor taalbeleid stimuleren en ondersteunen.

We willen de mogelijkheden van het provinciale onderwijsbeleid optimaal benutten om onze ambitie waar te maken en willen samen met de scholen onderzoeken op welke manier de inzet van schoolbegeleiding hier, voor de periode dat hiervoor nog gemeentelijke middelen beschikbaar gesteld worden, een bijdrage aan kan geven.

²² Een taalbeleidsplan is een samenhangend geheel van maatregelen die tot doel hebben de praktijk in een school aan te passen aan de behoeften van de leerlingen, met het oog op de verbetering van hun onderwijsresultaten.

²³ Voor het schooljaar 2006-2007 is nog het volledige bedrag ad € 148.000,-- beschikbaar, voor de schooljaren 2007-2008 en 2008-2009 zal er een afbouw van de gemeentelijke middelen plaatsvinden. Vanaf 1 augustus 2009 is er geen gemeentelijke bijdrage voor schoolbegeleiding meer voorzien.

14. De huidige werkwijze van het OKP Fryslan benutten voor meerdere scholen in de gemeente Heerenveen. Hiertoe de mogelijkheden binnen het provinciale onderwijsbeleid zoals geformuleerd in de nota 'Boppeslach' benutten.
15. Nader onderzoek naar een geschikte opzet en vervolgens de ontwikkeling van schakelklassen voor leerlingen met taalachterstanden in het basisonderwijs.
16. Stimuleren van het opstellen van taalbeleidsplannen op de basisscholen (voor zover nog niet aanwezig) en voortzetting van een samenhangend taalbeleid op alle scholen voor het VO.
17. In overleg met de scholen een voorstel uitwerken voor extra stimulering van het onderwijs in de groepen 4 t/m 8.

b. Preventie, signalering en overdracht

Situatie

De sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen is van groot belang voor hun maatschappelijk functioneren en ook voor de prestaties in het onderwijs. Op bijna alle peuterspeelzalen en basisscholen worden de ontwikkelingen van peuters en kleuters gevolgd door middel van respectievelijk een peutervolgsysteem en leerlingvolgsystemen. Hierbij worden verschillende volgsystemen gehanteerd. Het ontbreekt veelal aan de overdracht van o.a. de gegevens van peuterspeelzaal naar basisonderwijs.

Sinds een aantal jaren worden kinderen op de peuterspeelzalen en de groepen 1 t/m 3 van de basisscholen gescreend door logopedisten. Indien noodzakelijk vindt verwijzing door de logopedisten plaats. De peuterspeelzalleidsters en groepsleerkrachten van de basisscholen hebben een scholing gevolgd om logopedisch te signaleren.

In 2004 is in Heerenveen gestart met de methode KIPPPI²⁴ in kinderopvang en peuterspeelzalen. Dit is een methodiek voor leidsters van kinderdagverblijven en peuterspeelzalen, in samenwerking met het Consultatiebureau en ouders, om te zorgen voor een adequate signalering en verwijzing van ontwikkelingsproblemen. Deze methode is in onze gemeente verder ontwikkeld, in samenwerking met de Universiteit van Leiden.²⁵ De deskundigheidsbevordering van leidsters van kindercentra en peuterspeelzalen die in 2005 is ingezet zal ook de komende periode worden voortgezet.

Scholen onderschrijven het belang van tijdig signaleren van sociaal emotionele problemen, kindermishandeling en bijvoorbeeld dyslexie. Hierdoor kunnen de leerprestaties van kinderen verbeterd worden. Door de deskundigheid bij basisvoorzieningen als peuterspeelzalen, kindercentra en scholen te vergroten kunnen kinderen eerder en beter worden geholpen en indien nodig doorverwezen.

Er worden veel projecten op scholen uitgevoerd gericht op het voorkomen van risicovol gedrag, pesten, geweld, normen en waarden, etc. Het is gewenst om de activiteiten die erop gericht zijn de weerbaarheid en sociale vaardigheden van jeugdigen meer met elkaar in samenhang te brengen. Projecten rond risicovol gedrag, veiligheid, geweld etc. hebben, naast een specifiek deel, ook een basis in het vergroten van weerbaarheid en zelfvertrouwen. Voorbeelden zijn weerbaarheidstrainingen en "Leefstijl" (hoe gaan we met elkaar om). Ook projecten voor een gezonde leefwijze (tegen overgewicht), verkeersveiligheid, etc. zijn voor leerlingen van belang. Pesten is voor circa 10% van de kinderen een regelmatig terugkerend iets dat hun ontwikkeling ernstig kan bedreigen. Scholen hebben hier al de nodige aandacht voor, maar het belang ervan is en blijft groot.

Binnen het Heerenveense basis- en voortgezet onderwijs is de afgelopen jaren door de GGD, politie en andere instellingen in de vorm van het project 'de Gezonde School en Genotmiddelen' voorlichting gegeven over risicovol gedrag (roken, alcohol, drugs, vandalisme). In de opzet was dit een project wat

²⁴ KIPPPI staat voor Korte Indicatieve vragenlijst voor Psychologische en Pedagogische Problematiek Indicatie.

²⁵ Oorspronkelijk ontwikkeld door professor Kousemaker van de Universiteit van Leiden. Deze was betrokken bij de verdere ontwikkeling van de KIPPPI methode in Heerenveen en heeft daartoe ook onderzoek gedaan. KIPPPI is opgenomen in de lijst effectieve methoden van NIZW.

na afronding door de scholen in eigen beheer kon worden voortgezet. In de praktijk blijkt dat een vervolg geven aan deze preventieactiviteiten lastig is en is een actualisering van het project gewenst.

De overgangen tussen de verschillende onderwijsvoorzieningen blijken kritieke momenten te zijn voor verstoringen en uitval. Tussen peuterspeelzalen en basisonderwijs worden gegevens van kinderen over de algemene ontwikkeling van het kind overgedragen. Op het punt van uniformiteit van formulieren en de aard van de aan te leveren gegevens dienen verbeteringen te worden aangebracht. We willen hier ook de kinderopvang bij betrekken. In het kader van de wet op de Privacy moeten ouders toestemming geven om de hiervoor genoemde gegevens te mogen overdragen. In de overgang van leerlingen van de basisschool naar het voortgezet onderwijs en van voortgezet onderwijs naar MBO is er behoefte aan uniformiteit in de overdracht. Met name de overgang van het VMBO naar het MBO vormt een risicomoment voor vroegtijdige schooluitval. Om een doorgaande leerlijn te ontwikkelen is het belangrijk dat ook de VMBO-scholen zorg dragen voor een goede dossieroverdracht naar het MBO. Op dit punt moeten nog de nodige slagen worden gemaakt.

Ambitie

We willen een samenhangende aanpak in samenwerking met de scholen om kinderen meer zelfvertrouwen te geven en weerbaarder te maken waardoor ze zich prettig voelen in hun school en leefomgeving. Dit heeft een preventieve werking en zal op termijn tot minder schooluitval leiden.

Wij willen komen tot een zo groot mogelijke samenhang in de verschillende projecten. Mede daarom geven wij prioriteit aan preventieprojecten als 'Leefstijl' en 'Gezonde school en genotmiddelen'. Van hieruit kunnen desgewenst andere projecten door de scholen worden aangehaakt.

We willen de deskundigheid van leerkrachten en leidsters in voorschoolse voorzieningen en het onderwijs in het signaleren van zaken rond de ontwikkeling van kinderen vergroten.

We willen een uniforme overdracht van gegevens tussen de verschillende schakelmomenten in het onderwijs (van peuterspeelzalen tot beroepsonderwijs) om uitval van met name kwetsbare kinderen te voorkomen.

18. Deskundigheidsbevordering van leidsters en leerkrachten in het signaleren van zaken rond sociaal emotionele ontwikkeling, kindermishandeling, dyslexie etc.
19. Meer samenhang brengen in preventieprojecten op scholen door weerbaarheid als centraal thema te kiezen en andere thema's hierbij aan laten sluiten. Actualisering van 'Gezonde school en genotmiddelen' op scholen voor voortgezet onderwijs. In het basisonderwijs extra aandacht voor gezonde leefstijl, om verdere stijging van overgewicht en ongezond eten bij jeugdigen te voorkomen.
20. In samenwerking met schoolbesturen zorgen voor een bij de behoefte passend aanbod van begeleiding/training sociale vaardigheden en sociaal-emotionele ontwikkeling van (individuele) leerlingen.
21. Uniforme gegevensoverdracht van kinderen tussen peuterspeelzaal/kinderopvang, basisonderwijs, voortgezet onderwijs en Middelbaar Beroeps Onderwijs.

c. Leerplicht, voortijdig schoolverlaten en aansluiting arbeidsmarkt

Situatie

De leerplichtwet beoogt dat iedere jongere in Nederland goed kan worden voorbereid op het functioneren in de samenleving. Voor de uitvoering van de zorgtaak bij problematische verzuim onderhoudt de leerplichtambtenaar contacten met de school, de verzuimende leerling en de ouders. De leerplichtambtenaar beschikt over een netwerk van relaties met instanties op het terrein van jeugdwelzijnsbeleid en jeugdzorg. De leerplichtambtenaren worden geregeld geconfronteerd met crisissituaties waarbij een oplossing niet meteen mogelijk is, terwijl er wel direct actie nodig is in het belang van het kind. Door een tijdelijke interventie kan voorkomen worden dat kinderen door ernstige problemen thuis of elders, waarbij door wachtlijsten of anderszins nog geen hulp kan worden geboden, voortijdig de school verlaten en afglijden.

Te veel jongeren verlaten het onderwijs zonder diploma. Gemeenten hebben een centrale functie in het tegengaan van voortijdig schoolverlaten van jongeren tot 23 jaar. Gemeenten werken in het kader van de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie Voorkoming Voortijdig Schoolverlaten (RMC de Friese Wouden) samen met andere gemeenten. Doel van het RMC is registratie van de leerlingen die het onderwijs verlaten zonder startkwalificatie, zorg dragen voor een sluitend netwerk om het aantal voortijdig schoolverlaters terug te dringen en het realiseren van trajecten op maat om de uitvallende jongeren weer op school terug te plaatsen of naar de arbeidsmarkt te begeleiden.

Eén van concrete de maatregelen om voortijdig schoolverlaten te voorkomen die we in Heerenveen ontwikkelen is een Reboundvoorziening. Scholen ontvangen hiervoor recentelijk middelen van het rijk. De gemeente helpt met het zoeken naar geschikte huisvesting. De Reboundvoorziening heeft tot doel jongeren op te vangen en te begeleiden die dreigen het onderwijs voortijdig te verlaten. Opvang en begeleiding is gericht op het alsnog behalen van een startkwalificatie. Het voortijdig schoolverlaten wordt in het algemeen ervaren als een maatschappelijk probleem.

De huidige gewichtenregelingen voor leerlingen in het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs worden respectievelijk per 1 augustus 2006 en per 1 januari 2007²⁶ ingrijpend gewijzigd. Voor het voortgezet onderwijs komt het zogenaamde Leerplus arrangement in de plaats van de CUMI-regeling. Scholen ontvangen extra geld als minimaal 30% van hun leerlingen afkomstig zijn uit risico- of achterstandsgebieden. Het geld is bedoeld voor het verminderen van voortijdig schoolverlaten, het leveren van maatwerk en het verbeteren van schoolprestaties van leerlingen. Op dit moment is nog niet helder welke middelen de Heerenveense scholen voor Voortgezet Onderwijs vanaf januari 2007 voor dit doel gaan ontvangen.

De kansen op de arbeidsmarkt voor voortijdig schoolverlaters en jongeren zonder startkwalificatie²⁷ zijn kleiner, risico op langdurige werkloosheid is groter. De werkloosheid onder jongeren is weliswaar door de verbeterde conjunctuur enigszins afgenomen maar is nog steeds hoog. Veel jongeren hebben tijdelijke arbeidscontracten, die in economische mindere tijden niet worden verlengd. Jongeren zonder startkwalificatie zijn in veel gevallen niet meer in beeld op het moment dat zij stoppen met hun opleiding. Direct en sluitend ingrijpen is het motto. Het in april 2005 gestarte jongerenwerkkloket wil in samenwerking met leerplichtambtenaar en Regionale Meld- en Coördinatiepunt voortijdig schoolverlaten (RMC de Friese Wouden) jongeren begeleiden naar school of werk. Het jongerenwerkkloket timmert goed aan de weg, maar er zijn nog te veel jeugdigen zonder startkwalificatie. Bovendien dreigt deze categorie jongeren permanent uit het arbeidsproces te vallen.

Per 1-1-2006 zijn ²⁸is er een nieuwe regeling gekomen gericht op (financiële) samenwerking tussen VO scholen en ROC's (Regionale Opleidingencentra) gericht op ondermeer de opleiding van leerplichtige leerlingen die in het reguliere voortgezet onderwijs onvoldoende terecht kunnen. De regeling houdt in dat leerlingen op grond van een samenwerkingsovereenkomst tussen het VO en het ROC hun onderwijs kunnen vervolgen op het ROC. Het VO draagt in dit geval een deel van de bekostiging over aan het ROC.

De aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, tussen VMBO en MBO en tussen MBO en HBO, is een knelpunt, niet alleen in Heerenveen.

Ambitie

Het voorkomen van voortijdig schoolverlaten en het bevorderen dat alle jongeren een startkwalificatie halen is een belangrijk streven. Wij willen komen tot een samenhangend pakket aan maatregelen die

²⁶ Tot 1-1-2007 is de CUMI regeling van toepassing die extra middelen aan scholen voor VO toekent voor bepaalde leerlingen. Met ingang van die datum komt hiervoor in de plaats het leerplus-arrangement die scholen moeten inzetten om extra ondersteuning aan risicoleerlingen te bieden.

²⁷ Een startkwalificatie is een diploma op het nivo van het twee leerjaren MBO. Voor leerlingen met een VMBO diploma betekent het dat zij nog vervolgonderwijs nodig hebben op het MBO om aan dit criterium te voldoen. Gemeenten worden geacht, met behulp van instrumenten als RMC, jongerenwerkkloket en de sociale dienst, dat zij alles in het werk stellen om alle jongeren in haar gemeente een startkwalificatie te laten halen.

²⁸ Per 1-1-2006 is de Dispensatieregeling Toelating VAVO (Voortgezet Algemeen Volwassenen Onderwijs) komen te vervallen grond waarvan jonge leerlingen in de leeftijd van 16 en 17 jaar mochten deelnemen aan deze vorm van volwasseneneducatie. De nieuwe regeling gaat uit van samenwerking tussen scholen voor VO en MBO/volwasseneneducatie waarbij ook de financiering gezamenlijk wordt gedaan.

dit bewerkstellingen en onze regierol vervullen om de medewerking van de verschillende partijen hierin te optimaliseren.

Wij willen de leerplichtambtenaren de mogelijkheid geven in crisisgevallen tijdelijke maatregelen te nemen, terwijl ondertussen naar een blijvende oplossing wordt gezocht. Verder zullen we meehelpen aan het realiseren van een reboundvoorziening voor de scholen voor voortgezet onderwijs, die daarvoor rijksmiddelen ontvangen.

De gemeente ziet het Volwassenenonderwijs als preventief instrument in het kader van de preventie voortijdig schoolverlaten voor jongeren tot 23 jaar en gaat ervan uit dat het Volwassenenonderwijs in veel individuele gevallen een maatwerkoplossing kan bieden. In samenwerking met de gemeente Smallingerland willen wij hiertoe een pilot gaan opzetten. Het Friesland College zal de beoogde samenwerking met een flink aantal VO scholen, verspreid over geheel Friesland, gaan uitwerken.

22. Financiële mogelijkheden realiseren voor tijdelijke maatregelen bij leerlingen in crisissituaties in te zetten door de leerplichtambtenaren.
23. Samen met de samenwerkingsverbanden een Reboundvoorziening realiseren, met daarin een Time-out voorzieningen voor dreigende voortijdig schoolverlaters.
24. Overeenkomstig de Sociaaleconomische beleidsvisie werk-leer-projecten stimuleren en de contacten tussen onderwijs en bedrijfsleven stimuleren.

Programma 4. Samenhang en samenwerking

Gewenst resultaat:

Aantal jeugdigen dat in het voortraject van jeugdzorg wordt geholpen is toegenomen.

a. Samenwerking op wijkniveau: Bredeschool /centra wijk- en gezin

Situatie Heerenveen

Er zijn in verschillende wijken multifunctionele accommodaties gerealiseerd of samenwerking tussen scholen en andere instanties onder de noemer bredeschool. Anno 2006 zijn deze voorzieningen er in de Knipe en Skoatterwald, en aanzetten daartoe in de Greiden, Jubbega, Oudeschoot en Nijehaske. Met name in de bredeschool ontwikkeling wordt goede vooruitgang geboekt in het realiseren van samenwerking die kinderen ten goede komt. Het blijkt echter dat het makkelijker is om voor een nieuw gebouw samen te werken dan om inhoudelijk samen te werken als het gebouw er staat en de dagelijkse dingen geregeld moeten worden. Door verschillende partijen wordt gesignaleerd dat dit extra aandacht vraagt wil het niet verzanden tot een verzameling van instellingen. Gezien het grote aantal gebruikers dat in zo'n voorziening gehuisvest is, zijn extra investeringen nodig om het beheer goed te regelen, alsmede de inhoudelijke samenwerking tussen deze gebruikers tot stand te brengen.

Verder is de ontwikkeling rond de 'arrangementen' onderwijs-opvang van belang conform de recente maatregelen van de regering. Allerlei ontwikkelingen leiden er toe dat de schooldag wordt verlengd en dat op het kind afgestemd maatwerk moet worden geleverd. In de eerste plaats is er de brede school ontwikkeling die al langer aan de gang is en die de samenwerking tussen scholen en organisaties een enorme vlucht heeft gegeven. Kinderopvang en buitenschoolse opvang is de laatste 10 tot 15 jaren sterk gegroeid en de samenwerking met scholen en organisaties op dit terrein neemt toe. Het basisonderwijs zal vanaf 2007 verantwoordelijk zijn voor het organiseren van voor- tussen- en naschoolse opvang/activiteiten op of in samenwerking met haar scholen. Naast het fysieke knelpunt (meer ruimte voor overblijvers en opvangvoorzieningen) is er ook een inhoudelijk aspect waarvoor behoefte aan het gezamenlijk organiseren van naschoolse activiteiten kan ontstaan. Wij zien mogelijkheden om de kansen van kinderen te verbeteren, door ze met name na schooltijd activiteiten aan te bieden op het gebied van sport, kunst en cultuur, educatie e.d. Door bundeling van krachten en middelen door scholen, sportverenigingen, Breedtesportimpuls, museum, muziekschool, bibliotheek en Sportstad kan een sterke impuls gegeven worden aan de sportieve, educatieve en sociale ontwikkeling van jeugdigen.

Ambitie:

We streven er naar dat de bredescholen in 2010 een gezamenlijk pedagogisch beleid hebben geformuleerd met duidelijke samenwerkingsafspraken. Zij maken jaarlijks een activiteitenplan. De coördinatie en het beheer van de accommodatie is gezamenlijk geregeld. Ten behoeve van het vergroten van de samenwerking willen we, samen met andere organisaties, een kwartiermaker voor de Brede School inzetten, met als opdracht het bevorderen van de optimale en inhoudelijke samenwerking binnen de verschillende brede school initiatieven. Een adequate opzet voor (locatie)management en beheer willen we verder uitwerken in de Notitie Accommodatiebeleid, die zal worden opgesteld.

We willen stimuleren dat instellingen duurzaam samenwerken zodat kinderen, jongeren en gezinnen centraal staan. Deze laatste moeten niet of nauwelijks merken dat verschillende instellingen taken uitvoeren. We willen dat er samenwerkingsafspraken zijn met duidelijke verantwoordelijkheden. Ook in relatie met de ontwikkeling naar een 'kloppend hart' in de wijk willen we daarbinnen 'centra wijk en gezin' realiseren, zodat er een optimale samenhang op wijkniveau is voor kinderen en ouders. We willen de diverse ontwikkelingen, zoals de Wet Maatschappelijke Ontwikkeling, woonservicezones, bredeschool en 'kloppend hart' zoveel mogelijk integraal voor Heerenveen uitwerken. We willen bevorderen dat scholen en sport-, cultuur- en anders organisaties nauw samenwerken zowel in het aanbod tijdens als na schooltijd.

25. Het implementeren en verankeren van inhoudelijke samenwerking in een brede school. Daartoe tijdelijk een kwartiermaker instellen. In het Accommodatiebeleid en Bredeschoolbeleid een oplossing uitwerken voor (locatie)management en beheer van bredescholen.
26. Stimuleren van meer samenwerking tussen onderwijs en culturele en sportieve voorzieningen (zowel tijdens als na schooltijd) en deze verankeren door afspraken vast te leggen die duidelijk en duurzaam zijn.

b. Sluitende aanpak: Jong in Heerenveen

Situatie

Zowel het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs kent een zorgstructuur waarbinnen de scholen de zorg voor hun leerlingen coördineren. In het basisonderwijs is vooral de WSNS structuur van belang voor kinderen die op school problemen hebben. Daarnaast zijn in risicogebieden buurtnetwerken, waar scholen en hulporganisaties over situaties van kinderen overleggen. Binnen het voortgezet onderwijs fungeren zorgteams.²⁹ Binnen het basisonderwijs is behoefte aan directe mogelijkheden om ouders en kinderen te kunnen verwijzen naar hulp. Vanuit de buurtnetwerken en zorgteams kan de aansluiting met (specialistische) zorg niet goed gemaakt worden, waaronder Bureau Jeugdzorg. Bureau Jeugdzorg kan niet aan alle lokale netwerken deelnemen. Vernippering van de inzet is voor meer organisaties een dilemma. In de schakel naar meer specialistische hulp zijn het VTO Vroeghulp-team³⁰ en het consultatieteam vanuit het RMC de regionale schakel. De afstand tot de lokale situatie is vaak te groot. Ook het Sociaal Team is niet in staat een goede aansluiting te realiseren.

De preventieve functies van gemeentelijke beleid zijn door het rijk verhelderd en vastgesteld op: informatie en advies, signalering, toeleiding hulpaanbod, licht pedagogische hulp en coördinatie van zorg. In de notitie 'Sluitende aanpak' is geconstateerd dat enkele van deze functies, waaronder opvoedingsondersteuning/lichtpedagogische hulp en coördinatie van zorg op dit moment onvoldoende worden ingevuld.

²⁹ In risicogebieden fungeren buurtnetwerken, met als doelstelling: voorkomen, tijdig signaleren en snel oplossen van problemen van kinderen in (voor)school- en gezinssituatie. Aan de Buurtnetwerken gericht op kinderen tot circa 12 jaar nemen peuterspeelzalen, basisscholen, GGD, Thuiszorg 0-4 jarigen, maatschappelijk werk, Caleidoscoop en soms de Politie deel. In de tien Zorgteams op locaties van het voortgezet onderwijs nemen naast de leerlingbegeleider van de school de leerplichtambtenaar, politie, maatschappelijk werk en GGD deel.

³⁰ VTO vroeghulp staat voor Vroeg tijdige Onderkenning. Dit is een interdisciplinair team van specialisten die jonge kinderen tot 6 jaar snel en adequaat wil verwijzen naar de juiste specialistische hulp.

In 2005 is tussen de provincie Friesland en de gemeenten in Friesland een overeenkomst getekend over de aansluiting jeugdbeleid en jeugdzorg. Op grond hiervan worden onder de noemer Jong in Friesland in de verschillende gemeenten een invulling gegeven aan preventief jeugdbeleid. In vijf gebieden wordt een concrete aansluiting met de structuur van de jeugdzorg gerealiseerd. Heerenveen is een van deze vijf plaatsen met een regiofunctie. In Heerenveen zal de invulling hiervan in 'Jong in Heerenveen', conform de notitie 'sluitende aanpak' plaats vinden met het accent op uitbreiding van opvoedingsondersteuning, coördinatie van zorg en een sluitende zorgstructuur.

Scholen en hulporganisaties zijn niet altijd goed op de hoogte van elkaars activiteiten ten aanzien van kinderen. Ook ervaren met name scholen, kindercentra en peuterspeelzalen dat zij niet op de hoogte worden gehouden van de voortgang van de hulp aan een kind. De uitwisseling van informatie wordt begrensd door de mogelijkheden die er zijn in het kader van de privacywetgeving. Desondanks is er behoefte aan meer onderlinge communicatie en informatie.

Als (schoolgaande) jongeren met grote problemen tijdelijk extra aandacht nodig hebben kan dat niet altijd worden geboden. Dit geeft een extra risico dat deze jongeren mede daardoor voortijdig de school verlaten. Zowel in de plaats Heerenveen als in enkele dorpen zijn er tieners en jongeren waarvan gesignaleerd wordt dat zij problemen hebben of veroorzaken. De mogelijkheden vanuit zowel ambulante jongerenwerk als hulpverlening om hier vroegtijdig actie te ondernemen zijn onvoldoende. Verder komen er de laatste tijd signalen dat enkele jongeren geen vaste woon of verblijfplaats hebben. Vaak zijn dit (nog) geen 'zwerfers' of daklozen, omdat men bij (verschillende) vrienden of kennissen tijdelijk onderdak heeft gevonden.

Een toenemend aantal kinderen groeit op in een gezin met een laag inkomen³¹, waarvan een belangrijk deel al meerdere jaren. Als een gezin langer dan drie jaar in een uitkeringssituatie zit is de financiële armslag gering geworden. De kinderen die dit betreft zullen in hun dagelijks leven hierdoor beperkingen hebben die hun ontwikkeling in de weg kunnen staan. Daarom willen we extra aandacht geven aan kinderen die langdurig in een gezin leven dat van een laag inkomen moet rondkomen.

Ambitie

We willen dat het in de eerste plaats goed blijft gaan met de jeugdigen waar het nu goed mee gaat. Voorlichting en preventie speelt hierbij een belangrijke rol en aan jongeren met problemen moet snel, tijdig en adequaat hulpaanbod geboden worden. We willen daartoe komen tot een sluitend netwerk van voorzieningen dat ervoor zorgt dat geen jongere tussen wal en schip valt. Instanties moeten goed samenwerken om te zorgen dat jeugdigen de hulp of ondersteuning krijgen die zij nodig hebben. We willen zoveel mogelijk aansluiten bij bestaande voorzieningen en netwerken, waaronder het Sociaal Team, en streven naar een samenhangende netwerkstructuur voor onderwijs en zorg aan jeugdigen. Voor een adequate aansluiting willen we een Jeugd Advies Team realiseren met verschillende disciplines van onderwijs en zorg³². We willen vanuit Jong in Heerenveen tevens coördinatie van hulp en zorg aan jeugdigen en gezinnen realiseren. We willen een digitaal uniform systeem, een verwijzindex, invoeren zoals dat nu in Leeuwarden (zorgmonitor) als Pilot in het kader van Operatie Jong wordt ontwikkeld.³³ De communicatie van organisaties en scholen wordt hiermee verbeterd en het risico dat gezinnen of kinderen onafhankelijk van elkaar door verschillende instanties worden geholpen wordt bestreden.

We willen in samenwerking met CWI, RMC en het onderwijs het aantal jongeren zonder startkwalificatie terugdringen en het aantal jeugdige werklozen verminderen. We willen dat zo weinig mogelijk kinderen in Heerenveen opgroeien in een situatie met een laag (gezins)inkomen of onder zodanige omstandigheden dat financiën hun ontwikkeling in de weg staat.

³¹ Per december 2005 zijn 600 van de circa 900 mensen met een bijstandsuitkering in Heerenveen gezinnen met kinderen.

³² Participanten van het lokaal jeugdteam zijn GGD/JGZ, maatschappelijk werk, ambulante jongerenwerk, politie, Bureau Jeugdzorg en leerplichtambtenaar. Voor de aansluiting naar de zorgstructuur van het onderwijs is een relatie met WSNS en PCL commissie gewenst.

³³ In de verwijzindex kunnen scholen en zorginstellingen via een digitaal programma inzicht krijgen of er al dan niet hulp aan zorgkinderen wordt gegeven. De onderlinge communicatie wordt verbeterd zonder dat de privacy in het geding is.

27. Realiseren van een verwijzindex zodat scholen en (zorg)organisaties direct inzicht hebben in wie met welk kind te maken heeft.
28. Uitwerken en realiseren van 'Jong in Heerenveen', als een samenhangend geheel van preventie en zorg voor jeugd, zodat ouders, jeugdigen en professionals centraal, ook digitaal, terecht kunnen voor informatie, advies en toegang tot hulp.
29. Een samenhangende netwerkstructuur van onderwijs en zorginstellingen realiseren die aansluit bij onderwijs, Jong in Fryslan en het Sociaal Team. De verantwoordelijkheid van organisaties verduidelijken en afspraken maken over ketenverantwoordelijkheid. Aansluitend op de netwerkstructuur realiseren van mogelijkheden voor schoolmaatschappelijkwerk voor basisonderwijs.
30. In het Minimabeleid mogelijkheden uitwerken om gezinnen met kinderen in de bijstand door middel van maatwerk te ondersteunen om uit deze situatie te komen.

Programma 5 Wonen, Vrijetijd en Veiligheid

Jongeren in de leeftijdscategorie 12 t/m 23 jaar maken een ontwikkeling door van kind naar lichamelijke en geestelijke volwassenheid. In deze periode worden met name sociale en relationele vaardigheden ontwikkeld. Ook worden er voorkeuren gevormd op maatschappelijk, cultureel en recreatief gebied. Jongeren kiezen steeds meer hun eigen weg en worden steeds minder afhankelijk van hun ouders. In deze levensfase zijn naast onderwijs vooral sport, kunst en cultuur, jeugd- en jongerenwerk, maatschappelijke participatie en ontmoeting van belang.

5.1 Wonen en woonomgeving

Jeugdigen groeien op in gezinnen woonachtig in de verschillende wijken van Heerenveen. De leefbaarheid en veiligheid wordt door jeugdigen over het geheel genomen als positief ervaren. Knelpunten ontstaan bij het zelfstandig gaan wonen. Zowel bij het verkrijgen van een huurwoning als bij starters op de koopwoningmarkt doen zich knelpunten voor. De financiële positie van jongeren maakt dat zij zich vooral moeten richten op goedkope woningen waar relatief weinig van aanwezig zijn in Heerenveen. Gevolg is dat wachttijden gauw oplopen tot enkele jaren.

Het valt op veel jeugdigen na hun 18^e Heerenveen verlaten. Met name in deze leeftijdscategorie is er in Heerenveen sprake van een terugloop. Voor jeugdigen in deze leeftijd zijn vervolgonderwijs, wonen en werken belangrijke zaken.

Ontmoetingsplaatsen en spel-doe-sportterreinen (13+)

Geconstateerd wordt, en in de recent gehouden enquête onder jongeren wordt dat bevestigd, dat er voor 13+ jeugdigen een gebrek is aan ontmoetingsplaatsen en activiteiten/trapveldjes. Er zijn weinig financiële mogelijkheden voor dergelijke voorzieningen, zodat ook grotendeels door derden gefinancierde mogelijkheden als Cruyff Courts etc. niet of met moeite in medefinanciering kunnen worden gerealiseerd. Daarbij wil de aanleg van dit soort voorzieningen nogal eens weerstand ondervinden bij buurtbewoners. Overleg tussen Plaatselijk Belang, ambulante jongerenwerker, wijkagent, jongeren en gemeente kan de acceptatie bewerkstelligen. De mogelijkheden tot realisatie van bovengenoemde voorzieningen worden zo mogelijk meegenomen in wijkontwikkelingsplannen.

Ambitie

We willen realiseren dat Heerenveen een plek is waar jeugdigen in alle leeftijden goed kunnen wonen met een prettige woonomgeving. We willen ook voor jongeren van begin 20 een aantrekkelijke plek zijn met goede voorzieningen voor wonen, werken en leren. We willen een uitdagende en stimulerende omgeving voor jeugdigen realiseren, waarbij aandacht is voor fysieke- en sociale elementen. In de buitenruimte willen we met name ruimte bieden aan de vrije invulling van jeugdigen, zoals bijvoorbeeld ongeorganiseerd sporten.

31. In de verdere uitwerking van 'Woonplan de Ambitie' extra aandacht geven aan de positie van jongeren als starters op de woningmarkt.

32. Voor tieners en jongeren aantrekkelijke wijken realiseren met meer ontmoetingsplaatsen en attractieve spel-doe-sport terreinen (bijv. Cruyff Court).

5.2 Vrijetijd

Activiteiten en ruimte voor tieners in accommodaties

In diverse wijken en dorpen worden er door Caleidoscoop tieneractiviteiten georganiseerd. Veelal vinden deze activiteiten plaats in buurthuizen of andere algemene voorzieningen.

In de te realiseren Multifunctionele Accommodaties in Oudeschoot en Skoatterwald zullen specifieke ruimten voor jeugdigen worden opgenomen. Op deze manier krijgen jongeren een eigen ruimte ingericht voor en door jongeren, waarbij een sfeer kan worden gerealiseerd die past binnen de belevingswereld van jongeren.

Met name voor jeugdigen worden diverse activiteiten door vrijwilligers uitgevoerd. Het verenigingsleven op sport, cultuur en recreatief terrein en de inzet van vele vrijwilligers is zeer te waarderen en van groot belang voor jeugdigen.

Sport en bewegen

Doel van het stimuleren van sport en bewegen bij jeugdigen is

- ❑ het verminderen van bewegingsarmoede en het tegengaan van overgewicht onder jongeren
- ❑ het bevorderen van de sociaal-emotionele ontwikkeling: de confrontatie aangaan met jezelf, je eigen grenzen kennen en verschuiven, zelf doelen stellen, doorzetten en incasseren;
- ❑ stimuleren van waarden en normen: samenwerken, respect voor de tegenstander en bevorderen integratie.

In 2002 is het Breedtesport-project in Heerenveen gestart, samen met de gemeenten Sneek, Skarsterlan en Lemsterland. Dit project bestaat uit de onderdelen verenigingsondersteuning, bewegingsonderwijs op de basisscholen en jeugdsportparticipatie. Met het Impulsproject is in Heerenveen een start gemaakt met de kwaliteitsverbetering van het bewegingsonderwijs op basisscholen. Twee bewegingsconsulenten bezoeken, coachen, en adviseren de groepsleerkrachten bij de lessen lichamelijke opvoeding. In 2005 zijn er op 21 van de 35 basisscholen ondersteuningstrajecten opgezet. Bij het Voortgezet Onderwijs is behoefte om aan de activiteiten van de Breedtesportimpuls mee te doen. Meer samenwerking tussen de scholen en Sportstad Heerenveen bij de sportactiviteiten is gewenst. (zie ook hoofdstuk 4 en aanbeveling 26)

Sinds 2004 wordt jaarlijks een sportsnuffelweek georganiseerd. In deze week, waarin sportverenigingen, scholen en gemeenten samenwerken, kunnen leerlingen van basisscholen en het speciaal onderwijs kennis maken met diverse sportverenigingen en hun activiteiten. Dit jaar deden er zo'n 1000 leerlingen van de groepen 3 t/m 8 van nagenoeg alle Heerenveens basis- en speciale basisonderwijs scholen mee aan zo'n 75 snuffelmomenten.

De tijdelijke rijksstimuleringsregeling Buurt, Sport en Onderwijs is erop gericht gemeenten te ondersteunen bij hun aanpak van achterstanden van jeugdigen van 4 tot 19 jaar. Deze achterstanden kunnen zich voordoen op het gebied van gezondheid, welzijn, onderwijsopvoeding, sport of bewegen. Samenwerking van diverse lokale partners is van groot belang. De gemeente voert de regie bij dit project. Eind maart 2006 is er door de gemeente in het kader van deze tijdelijke regeling een subsidieaanvraag bij het Min. van OCW ingediend. In 2006 worden door studenten van het CIOS, de basisscholen en Kinderwoud in het kader van Brede school de Greiden al activiteiten georganiseerd.

In het sportbeleidsplan Heerenveen 2006-2010 zijn rond onderwijs en sport ondermeer de volgende actiepunten opgenomen

- Continueren van de Sportsnuffelweek;
- Ontwikkelen sportieve scholen concept. Continuering Impuls deelproject basisonderwijs, maar aanscherping van opzet, werkwijze en middelen;
- Sport in brede school;
- Ondersteuning jeugdsport bij sociale minima via bestand declaratiefonds;
- Stimuleren outdoor-sport bij (her)inrichting van de openbare ruimte;
- Onderzoek en monitoring.

Kunst en Cultuur:

Momenteel worden er door A7, Centrum voor de Kunsten in Heerenveen, op een aantal de basisscholen activiteiten georganiseerd/aangeboden. Binnen het voortgezet onderwijs worden door A7 diverse activiteiten aangeboden en door de VO scholen afgenomen. Cultuureducatie is belangrijk omdat het de creativiteit en daarmee het vrije denken van het kind stimuleert en mede een basis legt voor de ontwikkeling tot een mondige en zelfstandige, buiten de gebaande kaders denkende volwassene.

Uit overleg met onder andere A7 blijkt, dat, hoewel er een groot aantal activiteiten wordt aangeboden, er relatief weinig gebruik van wordt gemaakt. De belangrijkste oorzaken hiervan zijn: het ontbreken van voldoende menskracht op de scholen om meer aan kunst en cultuur "te doen" en het gebrek aan middelen bij de scholen. Binnen de scholen blijkt er behoefte te zijn aan activiteiten op dit terrein. Er is behoefte aan iemand die de partijen bij elkaar brengt en een aanzet geeft tot het ontwikkelen van een gezamenlijke visie op Kunst en Cultuur voor jongeren zowel binnen als buiten het onderwijs.

In 2004 is jongerencentrum Sfinks gesloten. In het nieuwe jongerencentrum dat binnenkort haar deuren zal openen zal ondermeer een breed aanbod van activiteiten rond kunst en cultuur voor en door jongeren gerealiseerd worden. Samenwerking met diverse organisaties en scholen is daarbij uitgangspunt.

Ambitie

We willen de samenhang tussen schoolse en naschoolse activiteiten bevorderen op het terrein van sport, cultuur en vrijetijd (zie programma 4). We willen investeren in samenhang in de culturele activiteiten op de basisscholen en de scholen voor Voortgezet Onderwijs. Zo ontstaat een doorgaande lijn in kunst en cultuuractiviteiten, vergelijkbaar met een doorgaande taallijn. In elke fase van het leven van de jongere kan hij/zij kennismaken en kennismaken met kunst en cultuur. In deze visie zouden tevens de activiteiten die in het kader van naschoolse activiteiten op dit terrein worden ontwikkeld moeten worden meegenomen. De gemeente kan in dit alles een sturende en wellicht ook faciliterende rol kunnen spelen. In de op te stellen Cultuurnota zal de gemeente met voorstellen komen, waarbij aandacht zal worden besteed aan kunst en cultuur activiteiten voor jeugdigen, zowel binnen als buiten de school. We willen goede randvoorwaarden realiseren voor de inzet van vrijwilligers voor jeugdigen, die we van groot belang achten. We denken hierbij bijvoorbeeld aan het ondersteunen van het actieve kader.

33. In plannen voor Multi Functionele Accommodaties ruimte en activiteiten voor tieners en jongeren opnemen.

34. In de nota Cultuurbeleid die wordt opgesteld expliciet aandacht geven aan jeugd en cultuur.

5.3 Preventie en veiligheid

Ambulant jongerenwerk

Aandacht voor rondhangende jongeren is van belang, om contact te houden, weten wat er onder hen leeft, wie het zijn en waarom ze elkaar daar ontmoeten. De gemeente heeft beleid ontwikkeld mbt het als ontmoetingsplaats gebruiken van caravans door jongeren. Het ambulant jongerenwerk vervult een belangrijke rol in het contact houden met deze groepen jongeren. Het ambulant jongerenwerk heeft als taak het benaderen van jongeren die problemen hebben, maar ook voorkomen dat jongeren problemen krijgen of afglijden. Diverse partijen constateren dat er in Heerenveen onvoldoende tijd binnen het huidige ambulant jongerenwerk is om op signalen en vragen van politie, scholen en andere instanties in te gaan. Daardoor is er onvoldoende preventief contact met jongeren op straat in wijken en dorpen, maar ook in zogenaamde 'caravans' van jongeren.

Veiligheid in het onderwijs

De scholen voor voortgezet onderwijs hebben met betrekking tot de veiligheid op en rond de school eigen richtlijnen opgesteld. Bij deze scholen is de behoefte om, in navolging van ons omringende gemeenten, gemeentebreed rond dit onderwerp structurele afspraken te maken met politie en gemeente en deze in een convenant vast te leggen.

Ambitie

Voorwaarde voor een goede ontwikkeling is een veilige omgeving. Daarom willen we veiligheid op scholen bevorderen. We willen een veilig klimaat realiseren voor jeugdigen en tijdig signaleren van en aanpakken van problemen ter voorkoming van risicovol gedrag en onveiligheid. We willen meer ambulante jongerenwerk inzetten om contact te houden met jongeren op straat hiervoor. Ook de spilfunctie van het ambulante jongerenwerk tussen jongeren, organisaties en gemeente kan dan uit de verf komen.

35. Meer ambulante jongerenwerk realiseren om preventief te werken en jongeren in eigen omgeving te benaderen, dat wil zeggen op straat en in 'jongerencaravans'.
36. Opstellen veiligheidsprotocol op scholen voor voortgezet onderwijs.

Hoofdstuk 5 Overzicht actiepunten en financiën

De gemeente Heerenveen besteedt een substantieel deel van haar begroting aan voorzieningen voor jeugdigen. Voor een groot deel betreft dit uitvoering van wetgeving of landelijk voorgeschreven beleid, zoals jeugdgezondheidszorg, onderwijshuisvesting, etc. Voor een ander deel betreft dit ook de eigen beleidsverantwoordelijkheid van de gemeente, zoals uitgaven voor peuterspeelzalen, welzijn, sport en cultuur, etc. Voor een gedeelte kan gebruik gemaakt worden van provinciale of rijksmiddelen, zoals bij Onderwijsachterstandenbeleid, waaronder Voor- en Vroegschoolse Educatie.

Hieronder volgt een overzicht van de actiepunten. Bij de kolom 'budget' staat aangegeven hoe de financiering van de actiepunten is voorzien. De meeste actiepunten kunnen via de inzet van reguliere middelen worden gerealiseerd. Gedeeltelijk betreft dit 'nieuw voor oud' oftewel een andere inzet van bestaande middelen. Dit betreft soms gemeentelijke middelen, maar kan ook betrekking hebben op de uren of middelen van scholen of organisaties. Voor een ander deel betreft het de inzet van bijvoorbeeld rijksmiddelen of een aanvullende inzet van provinciale middelen, zoals onderwijskansen en 'jong in Fryslan'.

Voor een deel is het echter niet mogelijk om met de bestaande middelen en mogelijkheden de actiepunten uit te voeren en is aanvullend budget nodig. Dan staat in de kolom 'budget' aangegeven welk extra budget nodig is om dit actiepunt te realiseren

ACTIEPUNTEN	BUDGET	JAAR
Algemeen		
1. Instellen platform jeugd- en onderwijsbeleid.	Uren gemeente, scholen en organisaties	2006
2. Uitbouwen van de jeugdmonitor. Naast feitelijke gegevens is deze gebaseerd op een tweejaarlijkse enquête.	Uren gemeente	2008
Programma 1: participatie		
3. Opstellen jaarlijkse jeugd-activiteiten-kalender met alle activiteiten om de afstand jeugd/gemeente te verkleinen	Uren gemeente	2006
4. Website voor jongeren ontwikkelen waarbij de opzet zodanig is dat optimaal wordt aangesloten bij de gemeentelijke website en de website van Jong in Heerenveen. Onderdeel hiervan is een 'voor en door jongeren' deel.	Extra budget nodig van € 5.000,- structureel ^{*1}	2007
5. In het Jongeren centrum Phoenix een samenhangend pakket van activiteiten realiseren gericht op participatie van jongeren in de maatschappij.	Gemeente: budget Caleidoscoop	
6. Jeugdigen actief kennis laten maken met gemeente en politiek: stimuleren en ondersteunen van bezoeken van groepen jongeren aan het gemeentehuis.	Uren gemeente	2006

^{*1} Het noodzakelijke extra budget om deze aanbeveling te realiseren zal worden betrokken bij de integrale besluitvorming over de invulling van het budget 'sociale infrastructuur' in het MJP 2007-2010. Tot die tijd kan deze aanbeveling niet worden gerealiseerd.

Programma 2: preventie		
7. Invoeren van programma's ter ondersteuning van gezinnen met opvoedingsproblemen. Uitbreiden mogelijkheden voor pedagogische hulp en cursussen voor ouders.	Rijksmiddelen opvoedingsondersteuning/ gemeentelijk budget opvoedingsondersteuning.	2007
8. Meer voorlichting en informatie over opvoeden en de ontwikkeling van kinderen. De deskundigheid van scholen, kinderopvang en peuterspeelzalen vergroten rond oudercontacten.	Diverse bestaande budgetten, waaronder budget 'jong in Heerenveen'	2008
9. De gemeentelijke subsidie voor peuterspeelzalen verhogen zodat ambitieniveau 1 voor alle peuterspeelzalen in de gemeente op een verantwoorde manier kan worden gerealiseerd. In prioriteitswijken inzetten op VVE in de peuterspeelzalen en daarmee ambitieniveau 2 realiseren.	Extra middelen nodig van € 90.000 structureel ^{*2}	2007
10. Ontwikkelen van plannen op wijkniveau van het gewenste aanbod van voorzieningen en activiteiten voor jeugd. Prioriteit wordt gegeven aan Oudeschoot en Jubbega, omdat hier plannen voor een brede school in ontwikkeling zijn.	p.m.	2007
11. Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) verder ontwikkelen als belangrijke peiler voor preventie en aanpak van (onderwijs)achterstanden bij jonge kinderen. Voortzetting van VVE-programma's in Jubbega, Heerenveen-Midden, Oudeschoot en de Greiden. Onderdelen van VVE-programma's in andere peuterspeelzalen, basisscholen en kinderopvang.	rijksmiddelen GOA voor gemeente en scholen	2006
12. Samen met schoolbesturen zorg dragen voor begeleiding van het voorschoolse en schoolse samenwerkingstraject rond VVE ingebed in de samenwerking op wijkniveau/ bredescholen.	rijksmiddelen GOA: gemeente en scholen, aanvullend budget nodig van € 15.000,- structureel ^{*3}	2007
13. Samen met de schoolbesturen en door bundeling van middelen komen tot uitbreiding van de mogelijkheden voor groepsassistenten/tutores op peuterspeelzalen en basisscholen in prioriteitswijken, zo mogelijk in de vorm van combinatiefuncties.	Middelen scholen/rijksmiddelen GOA	2008

^{*2} Het college stelt de raad voor om de gemeentelijke bijdrage peuterspeelzaalwerk met ingang van 2007 structureel met € 90.000,- te verhogen ten laste van het budget 'sociale infrastructuur' in het MJP 2007-2010.

^{*3} zie bij *1.

Programma 3: ondersteuning schoolloopbanen		
14. De werkwijze van het OKP Fryslan benutten voor meerdere scholen in de gemeente Heerenveen. Hiertoe de mogelijkheden binnen het provinciale onderwijsbeleid zoals geformuleerd in de nota 'Boppeslach' benutten.	Provincie: nota Boppeslach	2007
15. Nader onderzoek naar een geschikte opzet en vervolgens de ontwikkeling van schakelklassen voor leerlingen met taalachterstanden in het basisonderwijs.	Rijks middelen GOA: gemeente	2007
16. Stimuleren van het opstellen van taalbeleidsplannen op de basisscholen (voor zover nog niet aanwezig) en voortzetting van een samenhangend taalbeleid op alle scholen voor het VO.	Scholen/rijksmiddelen GOA	2006
17. In overleg met de scholen een voorstel uitwerken voor extra stimulering van het onderwijs in de groepen 4 t/m 8.	Scholen/uren gemeente	2007
18. Deskundigheidsbevordering leerkrachten basisonderwijs voor het signaleren van zaken rond sociaal emotionele ontwikkeling, kindermishandeling, dyslexie etc.	Scholen/gemeente: middelen 'jong in Heerenveen'	2008
19. Meer samenhang brengen in preventieprojecten op scholen door weerbaarheid als centraal thema te kiezen en andere thema's hierbij aan laten sluiten. Actualisering van 'Gezonde school en genotmiddelen' op scholen voor voortgezet onderwijs. In het basisonderwijs aandacht voor gezonde leefstijl, om verdere stijging van overgewicht en ongezond eten bij jeugdigen te voorkomen.	Budget scholen/middelen GGD	2008
20. In samenwerking met schoolbesturen zorgen voor een bij de behoefte passend aanbod van begeleiding/training sociale vaardigheden en sociaal-emotionele ontwikkeling van (individuele) leerlingen.	Scholen/eventueel aanvullende financieringsmogelijkheden	2008
21. Uniforme gegevensoverdracht van kinderen tussen peuterspeelzaal, kinderopvang en basisonderwijs, basisschool en voortgezet onderwijs en voortgezet onderwijs en MBO.	Uren gemeente/organisaties/scholen	2008
22. Financiële mogelijkheden realiseren voor tijdelijke maatregelen bij leerlingen in crisissituaties in te zetten door de leerplichtambtenaren.	Extra budget nodig van € 10.000,- structureel *4	2007
23. Samen met de samenwerkingsverbanden een Reboundvoorziening realiseren, met daarin een Time-out voorzieningen voor dreigende voortijdig schoolverlaters.	Rijksmiddelen tbv samenwerkingsverbanden scholen/RMC/uren gemeente	2006
24. Overeenkomstig de Sociaaleconomische beleidsvisie werk-leer-projecten stimuleren en de contacten tussen onderwijs en bedrijfsleven stimuleren.	p.m.	2007

* 4 zie bij *1.

Programma 4: samenhang en samenwerking		
25. Implementeren en verankeren van inhoudelijke samenwerking in bredescholen. Daartoe tijdelijk een kwartiermaker instellen. In het Accommodatiebeleid/ Bredeschoolbeleid voorstellen uitwerken voor (locatie) management en beheer van bredescholen.	Gemeente (budget Skoatterwald), scholen, Kinderwoud, Talant, Friesland College.	2007
26. Stimuleren van meer samenwerking tussen onderwijs en culturele en sportieve voorzieningen (zowel tijdens als na schooltijd) en deze verankeren door afspraken vast te leggen die duidelijk en duurzaam zijn.	Uren gemeente	2007
27. Realiseren van een verwijzindex zodat scholen en (zorg)organisaties direct inzicht hebben in wie met welk kind te maken heeft.	Gemeente: Budget 'jong in Heerenveen'	2007
28. Uitwerken en realiseren van 'Jong in Heerenveen', als een samenhangend geheel van preventie en zorg voor jeugd, zodat ouders, jeugdigen en professionals centraal, ook digitaal, terecht kunnen voor informatie, advies en toegang tot hulp.	Gemeente: Budget 'jong in Heerenveen'	2006
29. Een samenhangende netwerkstructuur voor onderwijs en zorg realiseren die aansluit bij Jong in Fryslan en Sociaal Team. De verantwoordelijkheid van organisaties verduidelijken en afspraken maken over ketenverantwoordelijkheid. Aansluitend op de netwerkstructuur school-maatschappelijk-werk mogelijk maken voor basisonderwijs.	Gemeente: budget 'jong in Heerenveen, middelen Maatschappelijk Werk	2007
30. In het Minimabeleid mogelijkheden uitwerken om gezinnen met kinderen in de bijstand door middel van maatwerk te ondersteunen.	Uren gemeente, p.m.	2007
Programma 5: wonen, vrijetijd en veiligheid		
31. In de verdere uitwerking van 'Woonplan de Ambitie' extra aandacht geven aan de positie van jongeren als starters op de woningmarkt.	Uren gemeente, kosten p.m.	2007
32. Voor tieners en jongeren aantrekkelijke wijken realiseren met meer ontmoetingsplaatsen en spel-doe-sport terreinen.	Extra budget nodig van € 30.000,- structureel ^{*5}	2007
33. In plannen voor Multi Functionele Accommodaties ruimte voor tieners en jongeren opnemen.	p.m.	2006
34. In de nota Cultuurbeleid die wordt opgesteld expliciet aandacht geven aan jeugd en cultuur.	Uren gemeente	2007
35. Meer ambulante jongerenwerk realiseren om preventief te werken en jongeren in eigen omgeving te benaderen, dat wil zeggen op straat en in 'jongerencaravans'.	Extra budget nodig van € 25.000,- structureel ^{*6}	2007
36. Opstellen veiligheidsprotocol op scholen voor voortgezet onderwijs.	Uren gemeente en scholen	2007

*5 zie bij *1.

*6 zie bij *1.

Het grootste deel van de actiepunten is met (andere) inzet van bestaande middelen van zowel gemeente als organisaties te realiseren. Enkele actiepunten kunnen niet zonder aanvullende middelen gerealiseerd worden. Voor deze actiepunten moet het voorbehoud worden gemaakt dat zij pas te realiseren zijn als aanvullende middelen ter beschikking worden gesteld. Hieronder volgt een overzicht van de actiepunten waarvoor dat geldt en de benodigde extra middelen ervoor.

Benodigde extra middelen:

Aanbeveling 4 jongerenwebsite	€ 5.000,- structureel
Aanbeveling 9 verhoging subsidie peuterspeelzalen	€ 90.000 structureel
Aanbeveling 12 begeleiding VVE	€ 15.000 structureel
Aanbeveling 22 leerplicht en voortijdig schoolverlaten	€ 10.000 structureel
Aanbeveling 32 spel-doe-sport terreinen voor tieners/jeugd	€ 30.000 structureel
Aanbeveling 35 ambulante jongerenwerk	€ 25.000 structureel

Totaal :	€ 175.000,- structureel